ଡା କ ଘ ର

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର

contributed by Sayan Kumar Chakrabarti (sayan@iopb.res.in)

୧

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ମୁଶକିଲେ ପଡ଼େ ଗେଛି । ଯଖନ ଓ ଛିଲ ନା, ତଖନ ଛିଲଇ ନା- କୋନୋ ଭାବନାଇ ଛିଲ ନା । ଏଖନ ଓ କୋଥା ଥେକେ ଏସେ ଆମାର ଘର ଜୁଡ଼େ ବସଲ; ଓ ଚଲେ ଗେଲେ ଆମାର ଏ ଘର ଯେନ ଆର ଘରଇ ଥାକବେ ନା । କବିରାଜମଶାୟ୍, ଆପନି କି ମନେ କରେନ ଓକେ-

କବିରାଜ । ଓର ଭାଗ୍ୟେ ଯଦି ଆୟୁ ଥାକେ, ତାହଲେ ଦୀର୍ଘକାଳ ବାଁଚତେଓ ପାରେ; କିନ୍ତୁ ଆୟୁର୍ବେଦେ ଯେରକମ ଲିଖଛେ ତାତେ ତୋ-

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ବଲେନ କି !

କବିରାଜ । ଶାସ୍ତ୍ରେ ବଲଛେନ, ପୈତ୍ତିକାନ୍ ସନ୍ନିପାତଜାନ୍ କଫବାତସମୁଦ୍ଭବାନ୍-

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଥାକ୍ ଥାକ୍, ଆପନି ଆର ଐ ଶ୍ଲୋକଗୁଲୋ ଆଓଡ଼ାବେନ ନା- ଓତେ ଆରୋ ଆମାର ଭୟ୍ ବେଡ଼େ ଯାୟ୍ । ଏଖନ କୀ କରତେ ହବେ ସେଇଟେ ବଲେ ଦିନ ।

କବିରାଜ । (ନସ୍ୟ ଲଇୟା) ଖୁବ ସାବଧାନେ ରାଖତେ ହବେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ସେ ତୋ ଠିକ କଥା, କିନ୍ତୁ କୀ ବିଷୟେ ସାବଧାନ ହତେ ହବେ ସେଇଟେ ସ୍ଥିର କରେ ଦିୟେ ଯାନ ।

କବିରାଜ । ଆମି ତୋ ପୂର୍ବେଇ ବଲେଛି, ଓକେ ବାଇରେ ଏକେବାରେ ଯେତେ ଦିତେ ପାରବେନ ନା ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଛେଲେମାନୁଷ, ଓକେ ଦିନରାତ ଘରେର ମଧ୍ୟେ ଧରେ ରାଖା ଯେ ଭାରି ଶକ୍ତ ।

କବିରାଜ । ତା କୀ କରବେନ ବଲେନ । ଏଇ ଶରତ୍‌କାଲେର ରୌଦ୍ର ଆର ବାୟୁ ଦୁଇ-ଇ ଐ ବାଳକେର ପକ୍ଷେ ବିଷବତ୍- କାରଣ କିନା ଶାସ୍ତ୍ରେ ବଲଛେ, ଅପସ୍ମାରେ ଜ୍ୱରେ କାଶେ କାମଲାୟାଂ ହଲୀମକେ-

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଥାକ୍ ଥାକ୍, ଆପନାର ଶାସ୍ତ୍ର ଥାକ୍ । ତା ହଲେ ଓକେ ବନ୍ଧ କରେଇ ରେଖେ ଦିତେ ହବେ- ଅନ୍ୟ କୋନୋ ଉପାୟ୍ ନେଇ ?

କବିରାଜ । କିଚ୍ଛୁ ନା, କାରଣ, ପବନେ ତପନେ ଚୈବ-

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆପନାର ଓ ଚୈବ ନିୟେ ଆମାର କୀ ହବେ ବଲେନ ତୋ ? ଓ ଥାକ୍-ନା- କୀ କରତେ ହବେ ସେଇଟେ ବଲେ ଦିନ । କିନ୍ତୁ ଆପନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଡ଼ କଠୋର । ରୋଗେର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଓ- ବେଚାରା ଚୁପ କରେ ସହ୍ୟ କରେ- କିନ୍ତୁ ଆପନାର ଓଷୁଧ ଖାବାର ସମୟ୍ ଓର କଷ୍ଟ ଦେଖେ ଆମାର ବୁକ ଫେଟେ ଯାୟ୍ ।

କବିରାଜ । ସେଇ କଷ୍ଟ ଯତ ପ୍ରବଲ ତାର ଫଲଓ ତତ ବେଶି- ତାଇ ତୋ ମହର୍ଷି ଚ୍ୟବନ ବଲେଛେନ, ଭେଷଜଂ ହିତବାକ୍ୟଞ୍ଚ ତିକ୍ତଂ ଆଶୁଫଲପ୍ରଦଂ । ଆଜ ତବେ ଉଠି ଦତ୍ତ ମଶାୟ୍ !

[ପ୍ରସ୍ଥାନ

ଠାକୁରଦାର ପ୍ରବେଶ

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଐ ରେ ଠାକୁରଦା ଏସେଛେ ! ସର୍ବନାଶ କରଲେ !

ଠାକୁରଦା । କେନ ? ଆମାକେ ତୋମାର ଭୟ୍ କିସେର ?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ତୁମି ଯେ ଛେଲେ ଖ୍ୟାପାବାର ସର୍ଦ୍ଦାର ।

ଠାକୁରଦା । ତୁମି ତୋ ଛେଲେଓ ନଓ, ତୋମାର ଘରେଓ ଛେଲେ ନେଇ- ତୋମାର ଖେପବାର ବୟ୍ସଓ ଗେଛେ- ତୋମାର ଭାବନା କୀ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଘରେ ଯେ ଛେଲେ ଏକଟି ଏନେଛି ।

ଠାକୁରଦା । ସେ କିରକମ !

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆମାର ସ୍ତ୍ରୀ ଯେ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ନେବାର ଜନ୍ୟେ ଖେପେ ଉଠେଛିଲ ।

ଠାକୁରଦା । ସେ ତୋ ଅନେକଦିନ ଥେକେ ଶୁନଛି, କିନ୍ତୁ ତୁମି ଯେ ନିତେ ଚାଓ ନା ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଜାନ ତୋ ଭାଇ, ଅନେକ କଷ୍ଟେ ଟାକା କରେଛି, କୋଥା ଥେକେ ପରେର ଛେଲେ ଏସେ ଆମାର ବହୁ ପରିଶ୍ରମେର ଧନ ବିନା ପରିଶ୍ରମେ କ୍ଷୟ୍ କରତେ ଥାକବେ, ସେ କଥା ମନେ କରଲେଓ ଆମାର ଖାରାପ ଲାଗତ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଛେଲେଟିକେ ଆମାର ଯେ କିରକମ ଲେଗେ ଗିୟ୍ରେଛେ-

ଠାକୁରଦା । ତାଇ ଏର ଜନ୍ୟ ଟାକା ଯତଇ ଖରଚ କରଛ, ତତଇ ମନେ କରଛ, ସେ ଯେନ ଟାକାର ପରମ ଭାଗ୍ୟ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆଗେ ଟାକା ରୋଜଗାର କରତୁମ୍, ସେ କେବଳ ଏକଟା ନେଶାର ମତ ଛିଲ- ନା କରେ କୋନୋମତେ ଥାକତେ ପାରତୁମ ନା । କିନ୍ତୁ ଏଖନ ଯା ଟାକା କରଛି, ସବଇ ଐ ଛେଲେ ପାବେ ଜେନେ ଉପାର୍ଜନେ ଭାରି ଏକଟା ଆନନ୍ଦ ପାଚ୍ଛି ।

ଠାକୁରଦା । ବେଶ, ବେଶ ଭାଇ, ଛେଲେଟି କୋଥାୟ୍ ପେଲେ ବଲୋ ଦେଖି ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆମାର ସ୍ତ୍ରୀର ଗ୍ରାମସମ୍ପର୍କେ ଭାଇପୋ । ଛୋଟୋବେଲା ଥେକେ ବେଚାରାର ମା ନେଇ । ଆବାର ସେଦିନ ତାର ବାପଓ ମାରା ଗେଛେ ।

ଠାକୁରଦା । ଆହା ! ତବେ ତୋ ଆମାକେ ତାର ଦରକାର ଆଛେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କବିରାଜ ବଲଛେ ତାର ଐଟୁକୁ ଶରୀରେ ଏକସଙ୍ଗେ ବାତ ପିତ୍ତ ଶ୍ଲେଷ୍ମା ଯେ-ରକମ ପ୍ରକୁପିତ ହୟ୍ରେ ଉଠେଛେ, ତାତେ ତାର ଆର ବଡ଼ୋ ଆଶା ନେଇ । ଏଖନ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ୍ ତାକେ କୋନୋରକମେ ଏଇ ଶରତେର ରୌଦ୍ର ଆର ବାତାସ ଥେକେ ବାଁଚିୟ୍ରେ ଘରେ ବନ୍ଧ କରେ ରାଖା । ଛେଲେଗୁଲୋକେ ଘରେର ବାର କରାଇ ତୋମାର ଏଇ ବୁଡ଼ୋ ବୟ୍ସେର ଖେଲା- ତାଇ ତୋମାକେ ଭୟ୍ କରି ।

ଠାକୁରଦା । ମିଛେ ବଲ ନି- ଏକେବାରେ ଭୟ୍ରାନକ ହୟ୍ରେ ଉଠେଛି ଆମି, ଶରତେର ରୌଦ୍ର ଆର ହାଓୟ୍ରାରଇ ମତୋ । କିନ୍ତୁ ଭାଇ, ଘରେ ଧରେ ରାଖବାର ମତୋ ଖେଲାଓ ଆମି କିଛୁ ଜାନି । ଆମାର କାଜକର୍ମ ଏକଟୁ ସେରେ ଆସି, ତାର ପରେ ଐ ଛେଲେଟିର ସଙ୍ଗେ ଭାବ କରେ ନେବ ।

[ପ୍ରସ୍ଥାନ

অমল গুপ্তের প্রবেশ

অমল । পিসেমশায় !

মাধব দত্ত । কী অমল ?

অমল । আমি কি ঐ উঠোনটাতেও যেতে পারব না ?

মাধব দত্ত । না বাবা !

অমল । ঐ যেখানটাতে পিসিমা জাঁতা দিয়ে ডাল ভাঙেন । ঐ দেখো-না, যেখানে ভাঙা ডালের খুদগুলি দুই হাতে তুলে নিয়ে লেজের উপর ভর দিয়ে বসে কাঠবিড়ালি কুটুস্ কুটুস্ করে খাচ্ছে- ওখানে আমি যেতে পারব না ?

মাধব দত্ত । না বাবা !

অমল । আমি যদি কাঠবিড়ালি হতুম তবে বেশ হত । কিন্তু পিসেমশায়, আমাকে কেন বেরোতে দেবে না ?

মাধব দত্ত । কবিরাজ যে বলেছে বাইরে গেলে তোমার অসুখ করবে ।

অমল । কবিরাজ কেমন করে জানলে ?

মাধব দত্ত । বল কি অমল ! কবিরাজ জানবে না ! সে যে এত বড়ো বড়ো পুঁথি পড়ে ফেলেছে !

অমল । পুঁথি পড়লেই কি সমস্ত জানতে পারে ?

মাধব দত্ত । বেশ ! তাও বুঝি জান না !

অমল । (দীর্ঘনিঃশ্বাস ফেলিয়া) আমি যে পুঁথি কিচ্ছুই পড়ি নি- তাই জানি নে ।

মাধব দত্ত । দেখো, বড়ো বড়ো পণ্ডিতরা সব তোমারই মতো- তারা ঘর থেকে তো বেরোয় না ।

অমল । বেরোয় না ?

মাধব দত্ত । না, কখন বেরোবে বলো । তারা বসে বসে কেবল পুঁথি পড়ে- আর কোনো দিকেই তাদের চোখ নেই । অমলবাবু, তুমিও বড়ো হলে পণ্ডিত হবে- বসে বসে এই এত বড়ো বড়ো সব পুঁথি পড়বে- সবাই দেখে আশ্চর্য হয়ে যাবে ।

অমল । না না, পিসেমশায়, তোমার দুটি পায়ে পড়ি, আমি পণ্ডিত হব না- পিসেমশায়, আমি পণ্ডিত হব না ।

মাধব দত্ত । সে কী কথা অমল ! যদি পণ্ডিত হতে পারতুম, তা হলে আমি তো বেঁচে যেতুম ।

অমল । আমি, যা আছে সব দেখব- কেবলই দেখে বেড়াব ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଶୋନୋ ଏକବାର! ଦେଖବେ କୀ? ଦେଖବାର ଏତ ଆଛେଇ ବା କୀ?

ଅମଲ । ଆମାଦେର ଜାନଲାର କାଛେ ବସେ ସେଇ ଯେ ଦୂରେ ପାହାଡ଼ ଦେଖା ଯାୟ୍- ଆମାର ଭାରି ଇଚ୍ଛେ କରେ ଐ ପାହାଡ଼ଟା ପାର ହୟେ ଚଲେ ଯାଇ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କୀ ପାଗଲେର ମତୋ କଥା! କାଜ ନେଇ କର୍ମ ନେଇ, ଖାମକା ପାହାଡ଼ଟା ପାର ହୟେ ଚଲେ ଯାଇ! କୀ ଯେ ବଲେ ତାର ଠିକ ନେଇ । ପାହାଡ଼ଟା ଯଖନ ମସ୍ତ ବେଡ଼ାର ମତୋ ଉଁଚୁ ହୟେ ଆଛେ ତଖନ ତୋ ବୁଝ୍‌ତେ ହବେ ଓଟା ପେରିୟେ ଯାଓୟା ବାରଣ- ନଇଲେ ଏତ ବଡ଼ୋ ବଡ଼ୋ ପାଥର ଜଡ଼ୋ କରେ ଏତ ବଡ଼ୋ ଏକଟା କାଣ୍ଡ କରାର ଦରକାର କୀ ଛିଲ!

ଅମଲ । ପିସେମଶାୟ୍, ତୋମାର କି ମନେ ହୟ୍ ଓ ବାରଣ କରଛେ? ଆମାର ଠିକ ବୋଧ ହୟ୍ ପୃଥିବୀଟା କଥା କଇତେ ପାରେ ନା, ତାଇ ଅମନି କରେ ନୀଲ ଆକାଶେ ହାତ ତୁଲେ ଡାକଛେ । ଅନେକ ଦୂରେର ଯାରା ଘରେର ମଧ୍ୟେ ବସେ ଥାକେ ତାରାଓ ଦୁପୁରବେଲା ଏକଲା ଜାନଲାର ଧାରେ ବସେ ଐ ଡାକ ଶୁନତେ ପାୟ୍ । ପଣ୍ଡିତରା ବୁଝି ଶୁନତେ ପାୟ୍ ନା?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ତାରା ତୋ ତୋମାର ମତୋ ଖ୍ୟାପା ନୟ୍- ତାରା ଶୁନତେ ଚାୟ୍ଓ ନା ।

ଅମଲ । ଆମାର ମତୋ ଖ୍ୟାପା ଆମି କାଲକେ ଏକଜନକେ ଦେଖେଛିଲୁମ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ସତ୍ୟି ନାକି? କୀ ରକମ ଶୁନି ।

ଅମଲ । ତାର କାଁଧେ ଏକ ବାଁଶେର ଲାଠି । ଲାଠିର ଆଗାୟ୍ ଏକଟା ପୁଁଟୁଲି ବାଁଧା । ତାର ବାଁ ହାତେ ଏକଟା ଘଟି । ପୁରାନୋ ଏକଜୋଡ଼ା ନାଗରାଜୁତୋ ପରେ ସେ ଏଇ ମାଠେର ପଥ ଦିୟେ ଐ ପାହାଡ଼େର ଦିକେଇ ଯାଚ୍ଛିଲ । ଆମି ତାକେ ଡେକେ ଜିଜ୍ଞାସା କରଲୁମ, ତୁମି କୋଥାୟ୍ ଯାଚ୍ଛ? ସେ ବଲଲେ, କୀ ଜାନି, ଯେଖାନେ ହୟ୍ । ଆମି ଜିଜ୍ଞାସା କରଲୁମ, କେନ ଯାଚ୍ଛ? ସେ ବଲଲେ, କାଜ ଖୁଁଜତେ ଯାଚ୍ଛି । ଆଚ୍ଛା ପିସେମଶାୟ୍, କାଜ କି ଖୁଁଜତେ ହୟ୍?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ହୟ୍ ବୈକି । କତ ଲୋକ କାଜ ଖୁଁଜେ ବେଡ଼ାୟ୍ ।

ଅମଲ । ବେଶ ତୋ । ଆମିଓ ତାଦେର ମତୋ କାଜ ଖୁଁଜେ ବେଡ଼ାବ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଖୁଁଜେ ଯଦି ନା ପାଓ?

ଅମଲ । ଖୁଁଜେ ଯଦି ନା ପାଇ ତୋ ଆବାର ଖୁଁଜବ । ତାର ପରେ ସେଇ ନାଗରାଜୁତୋପରା ଲୋକଟା ଚଲେ ଗେଲ- ଆମି ଦରଜାର କାଛେ ଦାଁଡ଼ିୟେ ଦାଁଡ଼ିୟେ ଦେଖତେ ଲାଗଲୁମ । ସେଇ ଯେଖାନେ ଡୁମୁରଗାଛେର ତଲା ଦିୟେ ଝରନା ବୟେ ଯାଚ୍ଛେ, ସେଇଖାନେ ସେ ଲାଠି ନାମିୟେ ରେଖେ ଝରନାର ଜଲେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପା ଧୁୟେ ନିଲେ- ତାର ପରେ ପୁଁଟୁଲି ଖୁଲେ ଛାତୁ ବେର କରେ ଜଲ ଦିୟେ ମେଖେ ନିୟେ ଖେତେ ଲାଗଲ । ଖାଓୟା ହୟେ ଗେଲେ ଆବାର ପୁଁଟୁଲି ବେଁଧେ ଘାଡ଼େ କରେ ନିଲେ- ପାୟେର କାପଡ଼ ଗୁଟିୟେ ନିୟେ ସେଇ ଝରନାର ଭିତର ନେମେ ଜଲ କେଟେ କେଟେ କେମନ ପାର ହୟେ ଚଲେ ଗେଲ । ପିସିମାକେ ବଲେ ରେଖେଛି ଐ ଝରନାର ଧାରେ ଗିୟେ ଏକଦିନ ଆମି ଛାତୁ ଖାବ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ପିସିମା କୀ ବଲଲେ ?

ଅମଲ । ପିସିମା ବଲଲେନ, ତୁମି ଭାଲୋ ହଓ, ତାର ପର ତୋମାକେ ଐ ଝରନାର ଧାରେ ନିୟେ ଗିୟେ ଛାତୁ ଖାଇୟେ ଆନବ । କବେ ଆମି ଭାଲୋ ହବ ?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆର ତୋ ଦେରି ନେଇ ବାବା !

ଅମଲ । ଦେରି ନେଇ ? ଭାଲୋ ହଲେଇ କିନ୍ତୁ ଆମି ଚଲେ ଯାବ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କୋଥାୟ୍ ଯାବେ ?

ଅମଲ । କତ ବାଁକା ବାଁକା ଝରନାର ଜଲେ ଆମି ପା ଡୁବିୟେ ଡୁବିୟେ ପାର ହତେ ହତେ ଚଲେ ଯାବ- ଦୁପୁରବେଲାୟ୍ ସବାଇ ଯଖନ ଘରେ ଦରଜା ବନ୍ଧ କରେ ଶୁୟେ ଆଛେ, ତଖନ ଆମି କୋଥାୟ୍ କତଦୂରେ କେବଲ କାଜ ଖୁଁଜେ ଖୁଁଜେ ବେଡ଼ାତେ ବେଡ଼ାତେ ଚଲେ ଯାବ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆଚ୍ଛା ବେଶ, ଆଗେ ତୁମି ଭାଲୋ ହଓ, ତାର ପରେ ତୁମି-

ଅମଲ । ତାର ପରେ ଆମାକେ ପଣ୍ଡିତ ହତେ ବୋଲୋ ନା ପିସେମଶାୟ୍ !

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ତୁମି କୀ ହତେ ଚାଓ ବଲୋ ।

ଅମଲ । ଏଖନ ଆମାର କିଛୁ ମନେ ପଡ଼ଛେ ନା- ଆଚ୍ଛା ଆମି ଭେବେ ବଲବ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କିନ୍ତୁ ତୁମି ଅମନ କରେ ଯେ-ସେ ବିଦେଶୀ ଲୋକକେ ଡେକେ ଡେକେ କଥା ବୋଲୋ ନା ।

ଅମଲ । ବିଦେଶୀ ଲୋକ ଆମାର ଭାରି ଭାଲୋ ଲାଗେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଯଦି ତୋମାକେ ଧରେ ନିୟେ ଯେତ ?

ଅମଲ । ତାହଲେ ତୋ ସେ ବେଶ ହତ । କିନ୍ତୁ ଆମାକେ ତୋ କେଉ ଧରେ ନିୟେ ଯାୟ୍ ନା- ସବ୍ବାଇ କେବଲ ବସିୟେ ରେଖେ ଦେୟ୍ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆମାର କାଜ ଆଛେ ଆମି ଚଲଲୁମ- କିନ୍ତୁ ବାବା ଦେଖୋ, ବାଇରେ ଯେନ ବେରିୟେ ଯେୟୋ ନା ।

ଅମଲ । ଯାବ ନା । କିନ୍ତୁ ପିସେମଶାୟ୍, ରାସ୍ତାର ଧାରେର ଏଇ ଘରଟିତେ ଆମି ବସେ ଥାକବ ।

୨

ଦଇଓଆଳା । ଦଇ- ଦଇ- ଭାଲୋ ଦଇ !

ଅମଳ । ଦଇଓଆଳା ଦଇଓଆଳା, ଓ ଦଇଓଆଳା !

ଦଇଓଆଳା । ଡାକଛ କେନ ? ଦଇ କିନବେ ?

ଅମଳ । କେମନ କରେ କିନବ ! ଆମାର ତୋ ପୟସା ନେଇ ।

ଦଇଓଆଳା । କେମନ ଛେଲେ ତୁମି । କିନବେ ନା ତୋ ଆମାର ବେଳା ବଇୟେ ଦାଓ କେନ ?

ଅମଳ । ଆମି ଯଦି ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଚଲେ ଯେତେ ପାରତୁମ ତୋ ଯେତୁମ ।

ଦଇଓଆଳା । ଆମାର ସଙ୍ଗେ !

ଅମଳ । ହାଁ । ତୁମି ଯେ କତ ଦୂର ଥେକେ ହାଁକତେ ହାଁକତେ ଚଲେ ଯାଚ୍ଛ ଶୁନେ ଆମାର ମନ କେମନ କରଛେ ।

ଦଇଓଆଳା । (ଦଧିର ବାଁକ ନାମାଇୟା) ବାବା, ତୁମି ଏଖାନେ ବସେ କୀ କରଛ ?

ଅମଳ । କବିରାଜ ଆମାକେ ବେରୋତେ ବାରଣ କରେଛେ, ତାଇ ଆମି ସାରାଦିନ ଏଇଖେନେଇ ବସେ ଥାକି ।

ଦଇଓଆଳା । ଆହା, ବାଛା ତୋମାର କୀ ହୟେଛେ ?

ଅମଳ । ଆମି ଜାନି ନେ । ଆମି ତୋ କିଛୁ ପଡ଼ିନି, ତାଇ ଆମି ଜାନି ନେ ଆମାର କୀ ହୟେଛେ । ଦଇଓଆଳା, ତୁମି କୋଥା ଥେକେ ଆସଛ ?

ଦଇଓଆଳା । ଆମାଦେର ଗ୍ରାମ ଥେକେ ଆସଛି ।

ଅମଳ । ତୋମାଦେର ଗ୍ରାମ ? ଅନେ-କ ଦୂରେ ତୋମାଦେର ଗ୍ରାମ ?

ଦଇଓଆଳା । ଆମାଦେର ଗ୍ରାମ ସେଇ ପାଁଚମୁଡ଼ା ପାହାଡ଼େର ତଳାୟ । ଶାମଲୀ ନଦୀର ଧାରେ ।

ଅମଳ । ପାଁଚମୁଡ଼ା ପାହାଡ଼- ଶାମଲୀ ନଦୀ- କୀ ଜାନି, ହୟତୋ ତୋମାଦେର ଗ୍ରାମ ଦେଖେଛି- କବେ ସେ ଆମାର ମନେ ପଡ଼େ ନା ।

ଦଇଓଆଳା । ତୁମି ଦେଖେଛ ? ପାହାଡ଼ତଳାୟ କୋନୋଦିନ ଗିୟେଛିଲେ ନାକି ?

ଅମଳ । ନା, କୋନୋଦିନ ଯାଇ ନି । କିନ୍ତୁ ଆମାର ମନେ ହୟ ଯେନ ଆମି ଦେଖେଛି । ଅନେକ ପୁରୋନୋକାଲେର ଖୁବ ବଡ଼ୋ ବଡ଼ୋ ଗାଛେର ତଳାୟ ତୋମାଦେର ଗ୍ରାମ- ଏକଟି ଲାଲ ରଙେର ରାସ୍ତାର ଧାରେ । ନା ?

ଦଇଓଆଳା । ଠିକ ବଲେଛ ବାବା ।

ଅମଳ । ସେଖାନେ ପାହାଡ଼େର ଗାୟେ ସବ ଗୋରୁ ଚରେ ବେଡ଼ାଚ୍ଛେ ।

ଦଇଓଆଳା । 	କୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଠିକ ବଲଛ । ଆମାଦେର ଗ୍ରାମେ ଗୋରୁ ଚରେ ବୈକି, ଖୁବ ଚରେ ।

ଅମଲ । 	ମେୟେରା ସବ ନଦୀ ଥେକେ ଜଲ ତୁଲେ ମାଥାୟ୍ କଲ୍‌ସି କରେ ନିୟେ୍ ଯାୟ୍- ତାଦେର ଲାଲ ଶାଡ଼ି ପରା ।

ଦଇଓଆଳା । 	ବା ! ବା ! ଠିକ କଥା । ଆମାଦେର ସବ ଗୟ୍‌ଲାପାଡ଼ାର ମେୟେରା ନଦୀ ଥେକେ ଜଲ ତୁଲେ ତୋ ନିୟେ୍ ଯାୟ୍‌ଇ । ତବେ କିନା ତାରା ସବାଇ ଯେ ଲାଲ ଶାଡ଼ି ପରେ ତା ନୟ୍- କିନ୍ତୁ ବାବା, ତୁମି ନିଶ୍ଚୟ୍ କୋନୋଦିନ ସେଖାନେ ବେଡ଼ାତେ ଗିୟେଛିଲେ !

ଅମଲ । 	ସତ୍ୟି ବଲଛି ଦଇଓୟ୍ଲା, ଆମି ଏକଦିନଓ ଯାଇ ନି । କବିରାଜ ଯେଦିନ ଆମାକେ ବାଇରେ ଯେତେ ବଲବେ ସେଦିନ ତୁମି ନିୟେ୍ ଯାବେ ତୋମାଦେର ଗ୍ରାମେ ?

ଦଇଓଆଳା । 	ଯାବ ବୈକି ବାବା, ଖୁବ ନିୟେ୍ ଯାବ !

ଅମଲ । 	ଆମାକେ ତୋମାର ମତୋ ଐରକମ ଦଇ ବେଚତେ ଶିଖିୟେ୍ ଦିୟୋ । ଐରକମ ବାଁକ କାଁଧେ ନିୟେ୍- ଐରକମ ଖୁବ ଦୂରେର ରାସ୍ତା ଦିୟେ୍ ।

ଦଇଓଆଳା । 	ମରେ ଯାଇ ! ଦଇ ବେଚତେ ଯାବେ କେନ ବାବା ? ଏତ ଏତ ପୁଁଥି ପଡ଼େ ତୁମି ପଣ୍ଡିତ ହୟେ୍ ଉଠବେ ।

ଅମଲ । 	ନା, ନା, ଆମି କକ୍‌ଖନୋ ପଣ୍ଡିତ ହବ ନା । ଆମି ତୋମାଦେର ରାଙା ରାସ୍ତାର ଧାରେ ତୋମାଦେର ବୁଡ଼ୋ ବଟେର ତଲାୟ୍ ଗୋୟ୍ଲପାଡ଼ା ଥେକେ ଦଇ ନିୟେ୍ ଏସେ ଦୂରେ ଦୂରେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବେଚେ ବେଚେ ବେଡ଼ାବ । କୀ ରକମ କରେ ତୁମି ବଲ, ଦଇ, ଦଇ, ଦଇ- ଭାଲୋ ଦଇ । ଆମାକେ ସୁରଟା ଶିଖିୟେ୍ ଦାଓ ।

ଦଇଓଆଳା । 	ହାୟ୍ ପୋଡ଼ାକପାଲ ! ଏ ସୁରଓ କି ଶେଖବାର ସୁର !

ଅମଲ । 	ନା, ନା, ଓ ଆମାର ଶୁନତେ ଖୁବ ଭାଲୋ ଲାଗେ । ଆକାଶେର ଖୁବ ଶେଷ ଥେକେ ଯେମନ ପାଖିର ଡାକ ଶୁନଲେ ମନ ଉଦାସ ହୟେ୍ ଯାୟ୍- ତେମନି ଐ ରାସ୍ତାର ମୋଡ଼ ଥେକେ ଐ ଗାଛେର ସାରିର ମଧ୍ୟେ ଦିୟେ୍ ଯଖନ ତୋମାର ଡାକ ଆସଛିଲ, ଆମାର ମନେ ହଚ୍ଛିଲ- କୀ ଜାନି କୀ ମନେ ହଚ୍ଛିଲ !

ଦଇଓଆଳା । 	ବାବା, ଏକ ଭାଁଡ଼ ଦଇ ତୁମି ଖାଓ ।

ଅମଲ । 	ଆମାର ତୋ ପୟ୍‌ସା ନେଇ ।

ଦଇଓଆଳା । 	ନା ନା ନା ନା- ପୟ୍‌ସାର କଥା ବୋଲୋ ନା । ତୁମି ଆମାର ଦଇ ଏକଟୁ ଖେଲେ ଆମି କତ ଖୁଶି ହବ ।

ଅମଲ । 	ତୋମାର କି ଅନେକ ଦେରି ହୟେ୍ ଗେଲ ?

ଦଇଓଆଳା । 	କିଚ୍ଛୁ ଦେରି ହୟ୍ ନି ବାବା, ଆମାର କୋନୋ ଲୋକସାନ ହୟ୍ ନି । ଦଇ ବେଚତେ ଯେ କତ ସୁଖ ସେ ତୋମାର କାଛେ ଶିଖେ ନିଲୁମ ।

[ପ୍ରସ୍ଥାନ

ଅମଲ । 	(ସୁର କରିୟ୍ା) ଦଇ, ଦଇ, ଦଇ, ଭାଲୋ ଦଇ ! ସେଇ ପାଁଚମୁଡ଼ା ପାହାଡ଼େର ତଲାୟ୍ ଶାମଲୀ ନଦୀର

ଧାରେ ଗୟଲାଦେର ବାଡ଼ିର ଦଇ । ତାରା ଭୋରେର ବେଳାୟ୍ ଗାଛେର ତଳାୟ୍ ଗୋରୁ ଦାଁଡ଼୍ କରିୟେ ଦୁଧ ଦୋୟ୍, ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳାୟ୍ ମେୟେରା ଦଇ ପାତେ, ସେଇ ଦଇ । ଦଇ, ଦଇ, ଦଇ-ଇ, ଭାଲୋ ଦଇ ! ଏଇ-ଯେ ରାସ୍ତାୟ୍ ପ୍ରହରୀ ପାୟ୍‌ଚାରି କରେ ବେଡ଼ାଚ୍ଛେ ।

ପ୍ରହରୀ, ପ୍ରହରୀ, ଏକଟିବାର ଶୁନେ ଯାଓ-ନା ପ୍ରହରୀ !

ପ୍ରହରୀର ପ୍ରବେଶ

ପ୍ରହରୀ । ଅମନ କରେ ଡାକାଡାକି କରଛ କେନ ? ଆମାକେ ଭୟ୍ କର ନା ତୁମି ?

ଅମଳ । କେନ, ତୋମାକେ କେନ ଭୟ୍ କରବ ?

ପ୍ରହରୀ । ଯଦି ତୋମାକେ ଧରେ ନିୟେ ଯାଇ ।

ଅମଳ । କୋଥାୟ୍ ଧରେ ନିୟେ ଯାବେ ? ଅନେକ ଦୂରେ ? ଐ ପାହାଡ଼୍ ପେରିୟେ ?

ପ୍ରହରୀ । ଏକେବାରେ ରାଜାର କାଛେ ଯଦି ନିୟେ ଯାଇ ।

ଅମଳ । ରାଜାର କାଛେ ? ନିୟେ ଯାଓ-ନା ଆମାକେ । କିନ୍ତୁ ଆମାକେ ଯେ କବିରାଜ ବାଇରେ ଯେତେ ବାରଣ କରେଛେ । ଆମାକେ କେଉ କୋଥ୍ଥାଓ ଧରେ ନିୟେ ଯେତେ ପାରବେ ନା- ଆମାକେ କେବଳ ଦିନରାତ୍ତ୍ରି ଏଖାନେଇ ବସେ ଥାକତେ ହବେ ।

ପ୍ରହରୀ । କବିରାଜ ବାରଣ କରେଛେ ? ଆହା, ତାଇ ବଟେ- ତୋମାର ମୁଖ ଯେନ ସାଦା ହୟେ ଗେଛେ । ଚୋଖେର କୋଳେ କାଳି ପଡ଼େଛେ । ତୋମାର ହାତ ଦୁଖାନିତେ ଶିରଗୁଳି ଦେଖା ଯାଚ୍ଛେ ।

ଅମଳ । ତୁମି ଘଣ୍ଟା ବାଜାବେ ନା ପ୍ରହରୀ ?

ପ୍ରହରୀ । ଏଖନୋ ସମୟ୍ ହୟ୍ ନି ।

ଅମଳ । କେଉ ବଲେ 'ସମୟ୍ ବୟେ ଯାଚ୍ଛେ', କେଉ ବଲେ 'ସମୟ୍ ହୟ୍ ନି' । ଆଚ୍ଛା, ତୁମି ଘଣ୍ଟା ବାଜିୟେ ଦିଲେଇ ତୋ ସମୟ୍ ହବେ ?

ପ୍ରହରୀ । ସେ କି ହୟ୍ ! ସମୟ୍ ହଲେ ତବେ ଆମି ଘଣ୍ଟା ବାଜିୟେ ଦିଇ ।

ଅମଳ । ବେଶ ଲାଗେ ତୋମାର ଘଣ୍ଟା- ଆମାର ଶୁନତେ ଭାରି ଭାଲୋ ଲାଗେ- ଦୁପୁରବେଳା ଆମାଦେର ବାଡ଼ିତେ ଯଖନ ସକଲେରଇ ଖାଓୟା ହୟେ ଯାୟ୍- ପିସେମଶାୟ୍ କୋଥାୟ୍ କାଜ କରତେ ବେରିୟେ ଯାନ, ପିସିମା ରାମାୟ୍ଣ ପଡ଼ତେ ପଡ଼ତେ ଘୁମିୟେ ପଡ଼େନ, ଆମାଦେର ଖୁଦେ କୁକୁରଟା ଉଠୋନେ ଐ କୋଣେର ଛାୟାୟ୍ ଲେଜେର ମଧ୍ୟେ ମୁଖ ଗୁଁଜେ ଘୁମୋତେ ଥାକେ- ତଖନ ତୋମାର ଐ ଘଣ୍ଟା ବାଜେ- ଢଂ ଢଂ ଢଂ, ଢଂ ଢଂ ଢଂ । ତୋମାର ଘଣ୍ଟା କେନ ବାଜେ ?

ପ୍ରହରୀ । ଘଣ୍ଟା ଏଇ କଥା ସବାଇକେ ବଲେ, ସମୟ୍ ବସେ ନେଇ, ସମୟ୍ କେବଳଇ ଚଲେ ଯାଚ୍ଛେ ।

ଅମଳ । କୋଥାୟ୍ ଚଲେ ଯାଚ୍ଛେ ? କୋନ୍ ଦେଶେ ?

ପ୍ରହରୀ । ସେ କଥା କେଉ ଜାନେ ନା ।

ଅମଳ । ସେ ଦେଶ ବୁଝି କେଉ ଦେଖେ ଆସେ ନି? ଆମାର ଭାରି ଇଚ୍ଛେ କରଛେ ଐ ସମୟେର ସଙ୍ଗେ ଚଲେ ଯାଇ- ଯେ ଦେଶେର କଥା କେଉ ଜାନେ ନା ସେଇ ଅନେକ ଦୂରେ ।

ପ୍ରହରୀ । ସେ ଦେଶେ ସବାଇକେ ଯେତେ ହବେ ବାବା!

ଅମଳ । ଆମାକେଓ ଯେତେ ହବେ?

ପ୍ରହରୀ । ହବେ ବୈକି!

ଅମଳ । କିନ୍ତୁ କବିରାଜ ଯେ ଆମାକେ ବାଇରେ ଯେତେ ବାରଣ କରେଛେ ।

ପ୍ରହରୀ । କୋନ୍‌ଦିନ କବିରାଜଇ ହୟତୋ ସ୍ୱୟଂ ହାତେ ଧରେ ନିୟେ ଯାବେନ!

ଅମଳ । ନା ନା, ତୁମି ତାକେ ଜାନ ନା, ସେ କେବଳଇ ଧରେ ରେଖେ ଦେୟ ।

ପ୍ରହରୀ । ତାର ଚେୟେ ଭାଲୋ କବିରାଜ ଯିନି ଆଛେନ, ତିନି ଏସେ ଛେଡ଼େ ଦିୟେ ଯାନ ।

ଅମଳ । ଆମାର ସେଇ ଭାଲୋ କବିରାଜ କବେ ଆସବେନ? ଆମାର ଯେ ଆର ବସେ ଥାକତେ ଭାଲୋ ଲାଗଛେ ନା ।

ପ୍ରହରୀ । ଅମନ କଥା ବଲତେ ନେଇ ବାବା!

ଅମଳ । ନା- ଆମି ତୋ ବସେଇ ଆଛି- ଯେଖାନେ ଆମାକେ ବସିୟେ ରେଖେଛେ ସେଖାନ ଥେକେ ଆମି ତୋ ବେରୋଇ ନେ- କିନ୍ତୁ ତୋମାର ଐ ଘଣ୍ଟା ବାଜେ ଢଂ ଢଂ ଢଂ- ଆର ଆମାର ମନ-କେମନ କରେ । ଆଚ୍ଛା ପ୍ରହରୀ!

ପ୍ରହରୀ । କୀ ବାବା?

ଅମଳ । ଆଚ୍ଛା, ଐ-ଯେ ରାସ୍ତାର ଓପାରେର ବଡ଼ୋ ବାଡ଼ିତେ ନିଶେନ ଉଡ଼ିୟେ ଦିୟେଛେ, ଆର ଓଖାନେ ସବ ଲୋକଜନ କେବଳଇ ଆସଛେ ଯାଚ୍ଛେ- ଓଖାନେ କୀ ହୟେଛେ?

ପ୍ରହରୀ । ଓଖାନେ ନତୁନ ଡାକଘର ବସେଛେ ।

ଅମଳ । ଡାକଘର? କାର ଡାକଘର?

ପ୍ରହରୀ । ଡାକଘର ଆର କାର ହବେ? ରାଜାର ଡାକଘର! ଏ ଛେଲେଟି ଭାରି ମଜାର ।

ଅମଳ । ରାଜାର ଡାକଘରେ ରାଜାର କାଛ ଥେକେ ସବ ଚିଠି ଆସେ?

ପ୍ରହରୀ । ଆସେ ବୈକି । ଦେଖୋ ଏକଦିନ ତୋମାର ନାମେଓ ଚିଠି ଆସବେ ।

ଅମଳ । ଆମାର ନାମେଓ ଚିଠି ଆସବେ? ଆମି ଯେ ଛେଲେମାନୁଷ ।

ପ୍ରହରୀ । ଛେଲେମାନୁଷକେ ରାଜା ଏତଟୁକୁଟୁକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଚିଠି ଲେଖେନ ।

ଅମଳ । ବେଶ ହବେ । ଆମି କବେ ଚିଠି ପାବ? ଆମାକେଓ ତିନି ଚିଠି ଲିଖବେନ ତୁମି କେମନ କରେ ଜାନଲେ?

ପ୍ରହରୀ । ତା ନଇଲେ ତିନି ଠିକ ତୋମାର ଏଇ ଖୋଲା ଜାନଲାଟାର ସାମନେଇ ଅତବଡ଼ୋ ଏକଟା ସୋନାଲି ରଙେର ନିଶେନ ଉଡ଼ିୟେ ଡାକଘର ଖୁଲତେ ଯାବେନ କେନ?- ଛେଲେଟାକେ ଆମାର ବେଶ ଲାଗଛେ ।

ଅମଲ । ଆଚ୍ଛା, ରାଜାର କାଛ ଥେକେ ଆମାର ଚିଠି ଏଲେ ଆମାକେ କେ ଏନେ ଦେବେ?

ପ୍ରହରୀ । ରାଜାର ଯେ ଅନେକ ଡାକ-ହରକରା ଆଛେ- ଦେଖ ନି ବୁକେ ଗୋଲ ଗୋଲ ସୋନାର ତକ୍‌ମା ପ'ରେ ତାରା ଘୁରେ ବେଡ଼ାୟ୍ ।

ଅମଲ । ଆଚ୍ଛା, କୋଥାୟ୍ ତାରା ଘୋରେ?

ପ୍ରହରୀ । ଘରେ ଘରେ, ଦେଶେ ଦେଶେ ।- ଏର ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁନଲେ ହାସି ପାୟ୍ ।

ଅମଲ । ବଡ଼ୋ ହଲେ ଆମି ରାଜାର ଡାକ-ହରକରା ହବ ।

ପ୍ରହରୀ । ହା ହା ହା ହା! ଡାକ-ହରକରା! ସେ ଭାରି ମସ୍ତ କାଜ! ରୋଦ ନେଇ ବୃଷ୍ଟି ନେଇ, ଗରିବ ନେଇ ବଡ଼ୋମାନୁଷ ନେଇ, ସକଲେର ଘରେ ଘରେ ଚିଠି ବିଲି କରେ ବେଡ଼ାନୋ- ସେ ଖୁବ ଜବର କାଜ!

ଅମଲ । ତୁମି ହାସଛ କେନ! ଆମାର ଐ କାଜଟାଇ ସକଲେର ଚେୟେ ଭାଲୋ ଲାଗଛେ । ନା ନା ତୋମାର କାଜଓ ଖୁବ ଭାଲୋ- ଦୁପୁରବେଳା ଯଖନ ରୋଦ୍ଦୁର ଝାଁଝାଁ କରେ, ତଖନ ଘଣ୍ଟା ବାଜେ ଢଂ ଢଂ ଢଂ- ଆବାର ଏକ-ଏକ ଦିନ ରାତ୍ରେ ହଠାତ୍ ବିଛାନାୟ୍ ଜେଗେ ଉଠେ ଦେଖି ଘରେର ପ୍ରଦୀପ ନିବେ ଗେଛେ, ବାଇରେର କୋନ୍ ଅନ୍ଧକାରେର ଭିତର ଦିୟେ ଘଣ୍ଟା ବାଜଛେ ଢଂ ଢଂ ଢଂ ।

ପ୍ରହରୀ । ଐ ଯେ ମୋଡ଼ଲ ଆସଛେ- ଆମି ଏବାର ପାଲାଇ । ଓ ଯଦି ଦେଖତେ ପାୟ୍ ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଗଳ୍ପ କରଛି, ତା ହଲେଇ ମୁଶକିଲ ବାଧାବେ ।

ଅମଲ । କଇ ମୋଡ଼ଲ, କଇ, କଇ?

ପ୍ରହରୀ । ଐ ଯେ, ଅନେକ ଦୂରେ । ମାଥାୟ୍ ଏକଟା ମସ୍ତ ଗୋଲପାତାର ଛାତି ।

ଅମଲ । ଓକେ ବୁଝି ରାଜା ମୋଡ଼ଲ କରେ ଦିୟେଛେ?

ପ୍ରହରୀ । ଆରେ ନା । ଓ ଆପନି ମୋଡ଼ଲି କରେ । ଯେ ଓକେ ନା ମାନତେ ଚାୟ୍ ଓ ତାର ସଙ୍ଗେ ଦିନରାତ ଏମନି ଲାଗେ ଯେ ଓକେ ସକଲେଇ ଭୟ୍ କରେ । କେବଳ ସକଲେର ସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁତା କରେଇ ଓ ଆପନାର ବ୍ୟାବସା ଚାଲାୟ୍ । ଆଜ ତବେ ଯାଇ, ଆମାର କାଜ କାମାଇ ଯାଚ୍ଛେ । ଆମି ଆବାର କାଲ ସକାଲେ ଏସେ ତୋମାକେ ସମସ୍ତ ଶହରେର ଖବର ଶୁନିୟେ ଯାବ ।

[ପ୍ରସ୍ଥାନ

ଅମଲ । ରାଜାର କାଛ ଥେକେ ରୋଜ ଏକଟା କରେ ଚିଠି ଯଦି ପାଇ ତା ହଲେ ବେଶ ହୟ୍- ଏଇ ଜାନଲାର କାଛେ ବସେ ବସେ ପଡ଼ି । କିନ୍ତୁ ଆମି ତୋ ପଡ଼ତେ ପାରି ନେ! କେ ପଡ଼େ ଦେବେ? ପିସିମା ତୋ ରାମାୟ୍ଣ ପଡ଼େ । ପିସିମା କି ରାଜାର ଲେଖା ପଡ଼ତେ ପାରେ? କେଉ ଯଦି ପଡ଼ତେ ନା ପାରେ ଜମିୟେ ରେଖେ ଦେବ, ଆମି ବଡ଼ୋ ହଲେ ପଡ଼ବ । କିନ୍ତୁ ଡାକ-ହରକରା ଯଦି ଆମାକେ ନା ଚେନେ!

ମୋଡ଼ଲମଶାୟ୍, ଓ ମୋଡ଼ଲମଶାୟ୍- ଏକଟା କଥା ଶୁନେ ଯାଓ ।

ମୋଡ଼ଲେର ପ୍ରବେଶ

ମୋଡ଼ଲ । କେ ରେ ! ରାସ୍ତାର ମଧ୍ୟେ ଆମାକେ ଡାକାଡାକି କରେ ! କୋଥାକାର ବାଁଦର ଏଟା !

ଅମଲ । ତୁମି ମୋଡ଼ଲମଶାୟ୍, ତୋମାକେ ତୋ ସବାଇ ମାନେ ।

ମୋଡ଼ଲ । (ଖୁଶି ହଇୟା) ହାଁ, ହାଁ, ମାନେ ବୈକି । ଖୁବ ମାନେ ।

ଅମଲ । ରାଜାର ଡାକ-ହରକରା ତୋମାର କଥା ଶୋନେ ?

ମୋଡ଼ଲ । ନା ଶୁନେ ତାର ପ୍ରାଣ ବାଁଚେ ? ବାସ ରେ, ସାଧ୍ୟ କୀ !

ଅମଲ । ତୁମି ଡାକ-ହରକରାକେ ବଲେ ଦେବେ ଆମାରଇ ନାମ ଅମଲ- ଆମି ଏଇ ଜାନଲାର କାଛଟାତେ ବସେ ଥାକି ।

ମୋଡ଼ଲ । କେନ ବଲୋ ଦେଖି ।

ଅମଲ । ଆମାର ନାମେ ଯଦି ଚିଠି ଆସେ-

ମୋଡ଼ଲ । ତୋମାର ନାମେ ଚିଠି ! ତୋମାକେ କେ ଚିଠି ଲିଖବେ ?

ଅମଲ । ରାଜା ଯଦି ଚିଠି ଲେଖେ ତା ହଲେ-

ମୋଡ଼ଲ । ହା ହା ହା ହା ! ଏ ଛେଲେଟା ତୋ କମ ନୟ୍ । ହା ହା ହା ହା ! ରାଜା ତୋମାକେ ଚିଠି ଲିଖବେ ! ତା ଲିଖବେ ବୈକି ! ତୁମି ଯେ ତାଁର ପରମ ବନ୍ଧୁ ! କଦିନ ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ନା ହୟେ ରାଜା ଶୁକିୟେ ଯାଚ୍ଛେ, ଖବର ପେୟେଛି । ଆର ବେଶି ଦେରି ନେଇ, ଚିଠି ହୟ୍ତୋ ଆଜଇ ଆସେ କି କାଲଇ ଆସେ ।

ଅମଲ । ମୋଡ଼ଲମଶାୟ୍, ତୁମି ଅମନ କରେ କଥା କଚ୍ଛ କେନ ! ତୁମି କି ଆମାର ଉପର ରାଗ କରେଛ ?

ମୋଡ଼ଲ । ବାସ ରେ । ତୋମାର ଉପର ରାଗ କରବ ! ଏତ ସାହସ ଆମାର ! ରାଜାର ସଙ୍ଗେ ତୋମାର ଚିଠି ଚଲେ !- ମାଧବ ଦତ୍ତେର ବଡ଼ୋ ବାଡ଼ ହୟେଛେ ଦେଖଛି । ଦୁ ପୟ୍ସା ଜମିୟେଛେ କିନା, ଏଖନ ତାର ଘରେ ରାଜାବାଦଶାର କଥା ଛାଡ଼ା ଆର କଥା ନେଇ । ରୋସୋ-ନା ଓକେ ମଜା ଦେଖାଚ୍ଛି । ଓରେ ଛୋଁଡ଼ା, ବେଶ, ଶୀଘ୍ରଇ ଯାତେ ରାଜାର ଚିଠି ତୋଦେର ବାଡ଼ିତେ ଆସେ, ଆମି ତାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରଛି ।

ଅମଲ । ନା, ନା, ତୋମାକେ କିଚ୍ଛୁ କରତେ ହବେ ନା ।

ମୋଡ଼ଲ । କେନ ରେ ? ତୋର ଖବର ଆମି ରାଜାକେ ଜାନିୟେ ଦେବ- ତିନି ତାହଲେ ଆର ଦେରି କରତେ ପାରବେନ ନା- ତୋମାଦେର ଖବର ନେଓୟ୍ାର ଜନ୍ୟେ ଏଖନଇ ପାଇକ ପାଠିୟେ ଦେବେନ !- ନା, ମାଧବ ଦତ୍ତର ଭାରି ଆସ୍ପର୍ଧା- ରାଜାର କାନେ ଏକବାର ଉଠଲେ ଦୁରସ୍ତ ହୟେ ଯାବେ ।

[ପ୍ରସ୍ଥାନ

ଅମଳ । କେ ତୁମି ମଳ ଝମ୍ ଝମ୍ କରତେ କରତେ ଚଲେଛ- ଏକଟୁ ଦାଁଡ଼ାଓ-ନା ଭାଇ ।

ବାଳିକାର ପ୍ରବେଶ

ବାଳିକା । ଆମାର କି ଦାଁଡ଼ାବାର ଜୋ ଆଛେ ! ବେଳା ବୟେ ଯାୟ ଯେ ।

ଅମଳ । ତୋମାର ଦାଁଡ଼ାତେ ଇଚ୍ଛା କରଛେ ନା- ଆମାରଓ ଏଖାନେ ଆର ବସେ ଥାକତେ ଇଚ୍ଛା କରେ ନା ।

ବାଳିକା । ତୋମାକେ ଦେଖେ ଆମାର ମନେ ହଚ୍ଛେ ଯେନ ସକାଳବେଳାକାର ତାରା- ତୋମାର କୀ ହୟେଛେ ବଲୋ ତୋ ।

ଅମଳ । ଜାନି ନେ କୀ ହୟେଛେ, କବିରାଜ ଆମାକେ ବେରୋତେ ବାରଣ କରେଛେ ।

ବାଳିକା । ଆହା, ତବେ ବେରିୟୋ ନା- କବିରାଜେର କଥା ମେନେ ଚଲତେ ହୟ- ଦୁରନ୍ତପନା କରତେ ନେଇ, ତାହଲେ ଲୋକେ ଦୁଷ୍ଟୁ ବଲବେ । ବାଇରେର ଦିକେ ତାକିୟେ ତୋମାର ମନ ଛଟଫଟ କରଛେ, ଆମି ବରଞ୍ଚ ତୋମାର ଏଇ ଆଧଖାନା ଦରଜା ବନ୍ଧ କରେ ଦିଇ ।

ଅମଳ । ନା, ନା, ବନ୍ଧ କୋରୋ ନା- ଏଖାନେ ଆମାର ଆର-ସବ ବନ୍ଧ କେବଳ ଏଇଟୁକୁ ଖୋଲା । ତୁମି କେ ବଲୋ-ନା- ଆମି ତୋ ତୋମାକେ ଚିନି ନେ !

ବାଳିକା । ଆମି ସୁଧା ।

ଅମଳ । ସୁଧା ?

ସୁଧା । ଜାନ ନା ? ଆମି ଏଖାନକାର ମାଲିନୀର ମେୟେ ।

ଅମଳ । ତୁମି କୀ କର ?

ସୁଧା । ସାଜି ଭରେ ଫୁଲ ତୁଲେ ନିୟେ ଏସେ ମାଳା ଗାଁଥି । ଏଖନ ଫୁଲ ତୁଲତେ ଚଲେଛି ।

ଅମଳ । ଫୁଲ ତୁଲତେ ଚଲେଛ ? ତାଇ ତୋମାର ପା ଦୁଟି ଅମନ ଖୁଶି ହୟେ ଉଠେଛେ- ଯତଇ ଚଲେଛ, ମଳ ବାଜଛେ ଝମ୍ ଝମ୍ ଝମ୍ । ଆମି ଯଦି ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଯେତେ ପାରତୁମ ତା ହଲେ ଉଁଚୁ ଡାଲେ ଯେଖାନେ ଦେଖା ଯାୟ ନା ସେଇଖାନ ଥେକେ ଆମି ତୋମାକେ ଫୁଲ ପେଡ଼େ ଦିତୁମ ।

ସୁଧା । ତାଇ ବୈକି ! ଫୁଲେର ଖବର ଆମାର ଚେୟେ ତୁମି ନାକି ବେଶି ଜାନ !

ଅମଳ । ଜାନି, ଆମି ଖୁବ ଜାନି । ଆମି ସାତ ଭାଇ ଚମ୍ପାର ଖବର ଜାନି । ଆମାର ମନେ ହୟ, ଆମାକେ ଯଦି ସବାଇ ଛେଡ଼େ ଦେୟ ତା ହଲେ ଆମି ଚଲେ ଯେତେ ପାରି ଖୁବ ଘନ ବନେର ମଧ୍ୟେ ଯେଖାନେ ରାସ୍ତା ଖୁଁଜେ ପାଓୟା ଯାୟ ନା । ସରୁ ଡାଲେର ସବ-ଆଗାୟ ଯେଖାନେ ମନୁୟା ପାଖି ବସେ ବସେ ଦୋଲା ଖାୟ ସେଇଖାନେ ଆମି ଚାଁପା ହୟେ ଫୁଟତେ ପାରି । ତୁମି ଆମାର ପାରୁଲଦିଦି ହବେ ?

ସୁଧା । କୀ ବୁଦ୍ଧି ତୋମାର ! ପାରୁଲଦିଦି ଆମି କୀ କରେ ହବ ! ଆମି ଯେ ସୁଧା- ଆମି ଶଶୀ ମାଲିନୀର ମେୟେ । ଆମାକେ ରୋଜ ଏତ ଏତ ମାଳା ଗାଁଥତେ ହୟ । ଆମି ଯଦି ତୋମାର ମତୋ ଏଇଖାନେ ବସେ ଥାକତେ ପାରତୁମ ତା ହଲେ କେମନ ମଜା ହତ !

ଅମଳ । ତା ହେଲେ ସମସ୍ତ ଦିନ କୀ କରତେ ?

ସୁଧା । ଆମାର ବେନେ-ବଉ ପୁତୁଲ ଆଛେ, ତାର ବିୟେ ଦିତୁମ । ଆମାର ପୁଷି ମେନି ଆଛେ, ତାକେ ନିୟେ-ଯାଇ, ବେଲା ବୟେ ଯାଛେ, ଦେରି ହଲେ ଫୁଲ ଆର ଥାକବେ ନା ।

ଅମଳ । ଆମାର ସଙ୍ଗେ ଆର-ଏକଟୁ ଗଳ୍ପ କରୋ-ନା, ଆମାର ଖୁବ ଭାଲୋ ଲାଗଛେ ।

ସୁଧା । ଆଛା ବେଶ, ତୁମି ଦୁଷ୍ଟୁମି କୋରୋ ନା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛେଲେ ହୟେ ଏଇଖାନେ ସ୍ଥିର ହୟେ ବସେ ଥାକୋ, ଆମି ଫୁଲ ତୁଲେ ଫେରବାର ପଥେ ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଗଳ୍ପ କରେ ଯାବ ।

ଅମଳ । ଆର ଆମାକେ ଏକଟି ଫୁଲ ଦିୟେ ଯାବେ ?

ସୁଧା । ଫୁଲ ଅମନି କେମନ କରେ ଦେବ ? ଦାମ ଦିତେ ହବେ ଯେ ।

ଅମଳ । ଆମି ଯଖନ ବଡ଼ୋ ହବ ତଖନ ତୋମାକେ ଦାମ ଦେବ । ଆମି କାଜ ଖୁଁଜତେ ଚଲେ ଯାବ ଐ ଝରନା ପାର ହୟେ, ତଖନ ତୋମାକେ ଦାମ ଦିୟେ ଯାବ ।

ସୁଧା । ଆଛା ବେଶ ।

ଅମଳ । ତୁମି ତା ହଲେ ଫୁଲ ତୁଲେ ଆସବେ ?

ସୁଧା । ଆସବ ।

ଅମଳ । ଆସବେ ?

ସୁଧା । ଆସବ ।

ଅମଳ । ଆମାକେ ଭୁଲେ ଯାବେ ନା ? ଆମାର ନାମ ଅମଳ । ମନେ ଥାକବେ ତୋମାର ?

ସୁଧା । ନା, ଭୁଲବ ନା । ଦେଖୋ, ମନେ ଥାକବେ ।

[ପ୍ରସ୍ଥାନ

ଛେଲେର ଦଲେର ପ୍ରବେଶ

ଅମଳ । ଭାଇ, ତୋମରା ସବ କୋଥାୟ ଯାଚ୍ଛ ଭାଇ ? ଏକବାର ଏକଟୁଖାନି ଏଇଖାନେ ଦାଁଡ଼ାଓ-ନା ।

ଛେଲେରା । ଆମରା ଖେଲତେ ଚଲେଛି ।

ଅମଳ । କୀ ଖେଲବେ ତୋମରା ଭାଇ ?

ଛେଲେରା । ଆମରା ଚାଷ-ଖେଲା ଖେଲବ ।

ପଓତହଓମ । (ଲାଠି ଦେଖାଇୟା) ଏଇ ଯେ ଆମାଦେର ଲାଙଲ ।

ଇଦତତଇଇଯ । ଆମରା ଦୁଜନେ ଦୁଇ ଗୋରୁ ହବ ।

ଅମଳ । ସମସ୍ତ ଦିନ ଖେଲବେ ?

ଛେଲେରା । ହାଁ, ସମସ୍ତ ଦି-ନ ।

ଅମଲ । ତାର ପରେ ସନ୍ଧ୍ୟାର ସମୟ୍ ନଦୀର ଧାର ଦିୟେ ଦିୟେ ବାଡ଼ି ଫିରେ ଆସବେ ?

ଛେଲେରା । ହ୍ୟାଁ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ସମୟ୍ ଫିରବ ।

ଅମଲ । ଆମାର ଏଇ ଘରେର ସାମନେ ଦିୟେଇ ଫିରୋ ଭାଇ ।

ଛେଲେରା । ତୁମି ବେରିୟେ ଏସୋ-ନା, ଖେଲବେ ଚଲୋ ।

ଅମଲ । କବିରାଜ ଆମାକେ ବେରିୟେ ଯେତେ ମାନା କରେଛେ ।

ଛେଲେରା । କବିରାଜ ! କବିରାଜେର ମାନା ତୁମି ଶୋନ ବୁଝି ! ଚଲ୍ ଭାଇ ଚଲ୍ ଆମାଦେର ଦେରି ହୟେ ଯାଚ୍ଛେ ।

ଅମଲ । ନା ଭାଇ, ତୋମରା ଆମାର ଏଇ ଜାନଲାର ସାମନେ ରାସ୍ତାୟ୍ ଦାଁଡ଼ିୟେ ଏକଟୁ ଖେଲା କରୋ- ଆମି ଏକଟୁ ଦେଖି ।

ଛେଲେରା । ଏଖେନେ କୀ ନିୟେ ଖେଲବ ?

ଅମଲ । ଏଇ-ଯେ ଆମାର ସବ ଖେଲନା ପଡ଼େ ରୟେଛେ- ଏ-ସବ ତୋମରାଇ ନାଓ ଭାଇ- ଘରେର ଭିତର ଏକଲା ଖେଲତେ ଭାଲୋ ଲାଗେ ନା- ଏ-ସବ ଧୁଲୋୟ୍ ଛଡ଼ାନୋ ପଡ଼େଇ ଥାକେ- ଏ ଆମାର କୋନୋ କାଜେ ଲାଗେ ନା ।

ଛେଲେରା । ବା, ବା, ବା, କୀ ଚମତ୍କାର ଖେଲନା ! ଏ ଯେ ଜାହାଜ ! ଏ ଯେ ଜଟାଇବୁଡ଼ି ! ଦେଖଛିସ ଭାଇ ? କେମନ ସୁନ୍ଦର ସେପାଇ !- ଏ-ସବ ତୁମି ଆମାଦେର ଦିୟେ ଦିଲେ ? ତୋମାର କଷ୍ଟ ହଚ୍ଛେ ନା ?

ଅମଲ । ନା, କିଚ୍ଛୁ କଷ୍ଟ ହଚ୍ଛେ ନା, ସବ ତୋମାଦେର ଦିଲୁମ ।

ଛେଲେରା । ଆର କିନ୍ତୁ ଫିରିୟେ ଦେବ ନା ।

ଅମଲ । ନା, ଫିରିୟେ ଦିତେ ହବେ ନା ।

ଛେଲେରା । କେଉ ତୋ ବକବେ ନା ?

ଅମଲ । କେଉ ନା, କେଉ ନା । କିନ୍ତୁ ରୋଜ ସକାଲେ ତୋମରା ଏଇ ଖେଲନାଗୁଲୋ ନିୟେ ଆମାର ଏଇ ଦରଜାର ସାମନେ ଖାନିକକ୍ଷଣ ଧରେ ଖେଲୋ । ଆବାର ଏଗୁଲୋ ଯଖନ ପୁରୋନୋ ହୟେ ଯାବେ ଆମି ନତୁନ ଖେଲନା ଆନିୟେ ଦେବ ।

ଛେଲେରା । ବେଶ ଭାଇ, ଆମରା ରୋଜ ଏଖାନେ ଖେଲେ ଯାବ । ଓ ଭାଇ, ସେପାଇଗୁଲୋକେ ଏଖାନେ ସବ ସାଜା- ଆମରା ଲଡ଼ାଇ-ଲଡ଼ାଇ ଖେଲି । ବନ୍ଦୁକ କୋଥାୟ୍ ପାଇ ? ଐ-ଯେ ଏକଟା ମସ୍ତ ଶରକାଠି ପଡ଼େ ଆଛେ- ଐଟେକେ ଭେଙେ ଭେଙେ ନିୟେ ଆମରା ବନ୍ଦୁକ ବାନାଇ । କିନ୍ତୁ ଭାଇ ତୁମି ଯେ ଘୁମିୟେ ପଡ଼ଛ !

ଅମଲ । ହାଁ, ଆମାର ଭାରି ଘୁମ ପେୟେ ଆସଛେ । ଜାନି ନେ କେନ ଆମାର ଥେକେ ଥେକେ ଘୁମ ପାୟ୍ । ଅନେକକ୍ଷଣ ବସେ ଆଛି ଆମି, ଆର ବସେ ଥାକତେ ପାରଛି ନେ- ଆମାର ପିଠ ବ୍ୟଥା କରଛେ ।

ଛେଳେରା । ଏଖନ ଯେ ସବେ ଏକ ପ୍ରହର ବେଳା- ଏଖନଇ ତୋମାର ଘୁମ ପାୟ୍ କେନ? ଐ ଶୋନୋ ଏକ ପ୍ରହରେର ଘଣ୍ଟା ବାଜଛେ ।

ଅମଳ । ହ୍ୟାଁ, ଐ ଯେ ବାଜଛେ ଢଂ ଢଂ ଢଂ- ଆମାକେ ଘୁମୋତେ ଯେତେ ଡାକଛେ ।

ଛେଳେରା । ତବେ ଆମରା ଏଖନ ଯାଇ, ଆବାର କାଲ ସକାଳେ ଆସବ ।

ଅମଳ । ଯାବାର ଆଗେ ତୋମାଦେର ଏକଟା କଥା ଆମି ଜିଜ୍ଞାସା କରି ଭାଇ । ତୋମରା ତୋ ବାଇରେ ଥାକ, ତୋମରା ଐ ରାଜାର ଡାକଘରେର ଡାକ-ହରକରାଦେର ଚେନ?

ଛେଳେରା । ହ୍ୟାଁ, ଚିନି ବୈକି, ଖୁବ ଚିନି ।

ଅମଳ । କେ ତାରା ? ନାମ କୀ ?

ଛେଳେରା । ଏକଜନ ଆଛେ ବାଦଲ ହରକରା, ଏକଜନ ଆଛେ ଶରତ୍- ଆରୋ କତ ଆଛେ ।

ଅମଳ । ଆଚ୍ଛା, ଆମାର ନାମେ ଯଦି ଚିଠି ଆସେ ତାରା କି ଆମାକେ ଚିନତେ ପାରବେ ?

ଛେଳେରା । କେନ ପାରବେ ନା ? ଚିଠିତେ ତୋମାର ନାମ ଥାକଲେଇ ତାରା ତୋମାକେ ଠିକ ଚିନେ ନେବେ ।

ଅମଳ । କାଲ ସକାଳେ ଯଖନ ଆସବେ ତାଦେର ଏକଜନକେ ଡେକେ ଏନେ ଆମାକେ ଚିନିୟେ ଦିୟୋ-ନା ।

ଛେଳେରା । ଆଚ୍ଛା ଦେବ ।

୩)

ଅମଳ ଶଯ୍ୟାଗତ

ଅମଳ । ପିସେମଶାୟ୍, ଆଜ ଆର ଆମାର ସେଇ ଜାନଲାର କାଛେଓ ଯେତେ ପାରବ ନା ? କବିରାଜ ବାରଣ କରେଛେ ?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ହ୍ୟାଁ ବାବା । ସେଖାନେ ରୋଜ ରୋଜ ବସେ ଥେକେଇ ତୋ ତୋମାର ବ୍ୟାମୋ ବେଡ଼େ ଗେଛେ ।

ଅମଳ । ନା ପିସେମଶାୟ୍, ନା- ଆମାର ବ୍ୟାମୋର କଥା ଆମି କିଛୁଇ ଜାନି ନେ କିନ୍ତୁ ସେଖାନେ ଥାକଲେ ଆମି ଖୁବ ଭାଲୋ ଥାକି ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ସେଖାନେ ବସେ ବସେ ତୁମି ଏଇ ଶହରେର ଯତ ରାଜ୍ୟେର ଛେଲେବୁଡ଼ୋ ସକଲେର ସଙ୍ଗେଇ ଭାବ କରେ ନିୟେଛ- ଆମାର ଦରଜାର କାଛେ ରୋଜ ଯେନ ଏକଟା ମସ୍ତ ମେଲା ବସେ ଯାୟ୍- ଏତେଓ କି କଖନୋ ଶରୀର ଟେଁକେ ! ଦେଖୋ ଦେଖି, ଆଜ ତୋମାର ମୁଖଖାନା କୀ ରକମ ଫ୍ୟାକାଶେ ହୟେ୍ ଗେଛେ !

ଅମଳ । ପିସେମଶାୟ୍, ଆମାର ସେଇ ଫକିର ହୟ୍ତୋ ଆଜ ଆମାକେ ଜାନଲାର କାଛେ ନା ଦେଖତେ ପେୟେ୍ ଚଲେ ଯାବେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ତୋମାର ଆବାର ଫକିର କେ ?

ଅମଳ । ସେଇ ଯେ ରୋଜ ଆମାର କାଛେ ଏସେ ନାନା ଦେଶବିଦେଶେର କଥା ବଲେ ଯାୟ୍- ଶୁନତେ ଆମାର ଭାରି ଭାଲୋ ଲାଗେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କଇ ଆମି ତୋ କୋନୋ ଫକିରକେ ଜାନି ନେ ।

ଅମଳ । ଏଇ ଠିକ ତାର ଆସବାର ସମୟ୍ ହୟେ୍ଛେ- ତୋମାର ପାୟେ୍ ପଡ଼ି, ତୁମି ତାକେ ଏକବାର ବଲେ ଏସୋ-ନା, ସେ ଯେନ ଆମାର ଘରେ ଏସେ ଏକବାର ବସେ ।

ଫକିରବେଶେ ଠାକୁରଦାର ପ୍ରବେଶ

ଅମଳ । ଏଇ-ଯେ, ଏଇ-ଯେ ଫକିର- ଏସୋ ଆମାର ବିଛାନାୟ୍ ଏସେ ବସୋ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଏ କୀ ! ଏ ଯେ-

ଠାକୁରଦା । (ଚୋଖ ଠାରିୟା୍) ଆମି ଫକିର ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ତୁମି ଯେ କୀ ନଓ ତା ତୋ ଭେବେ ପାଇ ନେ !

ଅମଳ । ଏବାରେ ତୁମି କୋଥାୟ୍ ଗିୟେ୍ଛିଲେ ଫକିର ?

ଠାକୁରଦା । ଆମି କ୍ରୌଞ୍ଚଦ୍ୱୀପେ ଗିୟେ୍ଛିଲୁମ- ସେଇଖାନ ଥେକେଇ ଏଇମାତ୍ର ଆସଛି ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କ୍ରୌଞ୍ଚଦ୍ୱୀପେ ?

ଠାକୁରଦା । ଏତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହଓ କେନ ? ତୋମାଦେର ମତୋ ଆମାକେ ପେୟେଛ ? ଆମାର ତୋ ଯେତେ କୋନୋ ଖରଚ ନେଇ । ଆମି ଯେଖାନେ ଖୁଶି ଯେତେ ପାରି ।

ଅମଲ । (ହାତତାଳି ଦିୟା) ତୋମାର ଭାରି ମଜା । ଆମି ଯଖନ ଭାଲୋ ହବ ତଖନ ତୁମି ଆମାକେ ଚେଲା କରେ ନେବେ ବଲେଛିଲେ, ମନେ ଆଛେ ଫକିର ?

ଠାକୁରଦା । ଖୁବ ମନେ ଆଛେ । ବେଡ଼ାବାର ଏମନ ସବ ମନ୍ତ୍ର ଶିଖିୟେ ଦେବ ଯେ ସମୁଦ୍ରେ ପାହାଡ଼େ ଅରଣ୍ୟେ କୋଥାଓ କିଛୁତେ ବାଧା ଦିତେ ପାରବେ ନା ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଏ-ସବ କୀ ପାଗଲେର ମତୋ କଥା ହଚ୍ଛେ ତୋମାଦେର !

ଠାକୁରଦା । ବାବା ଅମଲ, ପାହାଡ଼-ପର୍ବତ-ସମୁଦ୍ରକେ ଭୟ କରି ନେ- କିନ୍ତୁ ତୋମାର ଏଇ ପିସେଟିର ସଙ୍ଗେ ଯଦି ଆବାର କବିରାଜ ଏସେ ଜୋଟେନ ତା ହଲେ ଆମାର ମନ୍ତ୍ରକେ ହାର ମାନତେ ହବେ ।

ଅମଲ । ନା, ନା, ପିସେମଶାୟ, ତୁମି କବିରାଜକେ କିଛୁ ବୋଲୋ ନା ।- ଏଖନ ଆମି ଏଇଖାନେଇ ଶୁୟେ ଥାକବ, କିଛୁ କରବ ନା- କିନ୍ତୁ ଯେଦିନ ଆମି ଭାଲୋ ହବ ସେଇଦିନଇ ଆମି ଫକିରେର ମନ୍ତ୍ର ନିୟେ ଚଲେ ଯାବ - ନଦୀ-ପାହାଡ଼-ସମୁଦ୍ରେ ଆମାକେ ଆର ଧରେ ରାଖତେ ପାରବେ ନା ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଛି, ବାବା, କେବଳଇ ଅମନ ଯାଇ-ଯାଇ କରତେ ନେଇ- ଶୁନଲେ ଆମାର ମନ କେମନ ଖାରାପ ହୟେ ଯାୟ ।

ଅମଲ । କ୍ରୌଞ୍ଚଦ୍ୱୀପ କିରକମ ଦ୍ୱୀପ ଆମାକେ ବଲୋ-ନା ଫକିର !

ଠାକୁରଦା । ସେ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଜାୟଗା । ସେ ପାଖିଦେର ଦେଶ- ସେଖାନେ ମାନୁଷ ନେଇ । ତାରା କଥା କୟ ନା, ଚଲେ ନା, ତାରା ଗାନ ଗାୟ ଆର ଓଡ଼େ ।

ଅମଲ । ବାଃ, କୀ ଚମତ୍କାର ! ସମୁଦ୍ରେର ଧାରେ ?

ଠାକୁରଦା । ସମୁଦ୍ରେର ଧାରେ ବୈକି ।

ଅମଲ । ସବ ନୀଲ ରଙେର ପାହାଡ଼ ଆଛେ ?

ଠାକୁରଦା । ନୀଲ ପାହାଡ଼େଇ ତୋ ତାଦେର ବାସା । ସନ୍ଧ୍ୟେର ସମୟ ସେଇ ପାହାଡ଼େର ଉପର ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତେର ଆଲୋ ଏସେ ପଡ଼େ ଆର ଝାଁକେ ଝାଁକେ ସବୁଜ ରଙେର ପାଖି ତାଦେର ବାସାୟ ଫିରେ ଆସତେ ଥାକେ- ସେଇ ଆକାଶେର ରଙେ ପାଖିର ରଙେ ପାହାଡ଼େର ରଙେ ସେ ଏକ କାଣ୍ଡ ହୟେ ଓଠେ ।

ଅମଲ । ପାହାଡ଼େ ଝରନା ଆଛେ ?

ଠାକୁରଦା । ବିଲକ୍ଷଣ ! ଝରନା ନା ଥାକଲେ କି ଚଲେ ! ଏକେବାରେ ହୀରେ ଗଲିୟେ ଢେଲେ ଦିଚ୍ଛେ । ଆର, ତାର କୀ ନୃତ୍ୟ ! ନୁଡ଼ିଗୁଲୋକେ ଠୁଂ ଠାଂ ଠୁଂ ଠାଂ କରେ ବାଜାତେ ବାଜାତେ କେବଳଇ କଲ୍ କଲ୍ ଝର୍ ଝର୍ କରତେ କରତେ ଝରନାଟି ସମୁଦ୍ରେର ମଧ୍ୟେ ଗିୟେ ଝାଁପ ଦିୟେ ପଡ଼ଛେ । କୋନୋ କବିରାଜେର ବାବାର ସାଧ୍ୟ ନେଇ ତାକେ ଏକଦଣ୍ଡ କୋଥାଓ ଆଟକେ ରାଖେ । ପାଖିଗୁଲୋ

ଆମାକେ ନିତାନ୍ତ ତୁଚ୍ଛ ଏକଟା ମାନୁଷ ବଲେ ଯଦି ଏକଘରେ କରେ ନା ରାଖତ ତା ହଲେ ଐ ଝରନାର ଧାରେ ତାଦେର ହାଜାର ହାଜାର ବାସାର ଏକପାଶେ ବାସା ବେଁଧେ ସମୁଦ୍ରେର ଢେଉ ଦେଖେ ଦେଖେ ସମସ୍ତ ଦିନଟା କାଟିୟେ ଦିତୁମ ।

ଅମଲ । ଆମି ଯଦି ପାଖି ହତୁମ ତା ହଲେ-

ଠାକୁରଦା । ତା ହଲେ ଏକଟା ଭାରି ମୁଶକିଲ ହତ । ଶୁନଲୁମ, ତୁମି ନାକି ଦଇଓଆଲାକେ ବଲେ ରେଖେଛ ବଡ଼ୋ ହଲେ ତୁମି ଦଇ ବିକ୍ରି କରବେ- ପାଖିଦେର ମଧ୍ୟେ ତୋମାର ଦଇୟେର ବ୍ୟାବସାଟା ତେମନ ବେଶ ଜମତ ନା । ବୋଧ ହୟ୍ ଓତେ ତୋମାର କିଛୁ ଲୋକସାନଇ ହତ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆର ତୋ ଆମାର ଚଲଲ ନା । ଆମାକେ ସୁଦ୍ଧ ତୋମରା ଖେପିୟେ ଦେବେ ଦେଖଛି । ଆମି ଚଲଲୁମ ।

ଅମଲ । ପିସେମଶାୟ୍, ଆମାର ଦଇଓଆଲା ଏସେ ଚଲେ ଗେଛେ ?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଗେଛେ ବୈକି । ତୋମାର ଐ ଶଖେର ଫକିରେର ତଲପି ବୟେ କ୍ରୌଞ୍ଚଦ୍ୱୀପେର ପାଖିର ବାସାୟ୍ ଉଡ଼େ ବେଡ଼ାଲେ ତାର ତୋ ପେଟ ଚଲେ ନା । ସେ ତୋମାର ଜନ୍ୟ ଏକ ଭାଁଡ଼ ଦଇ ରେଖେ ଗେଛେ । ବଲେ ଗେଛେ, ତାଦେର ଗ୍ରାମେ ତାର ବୋନଝିର ବିୟେ- ତାଇ ସେ କଲମିପାଡ଼ାୟ୍ ବାଁଶିର ଫରମାଶ ଦିତେ ଯାଚ୍ଛେ- ତାଇ ବଡ଼ୋ ବ୍ୟସ୍ତ ଆଛେ ।

ଅମଲ । ସେ ଯେ ବଲେଛିଲ, ଆମାର ସଙ୍ଗେ ତାର ଛୋଟୋ ବୋନଝିଟିର ବିୟେ ଦେବେ ।

ଠାକୁରଦା । ତବେ ତୋ ବଡ଼ୋ ମୁଶକିଲ ଦେଖଛି ।

ଅମଲ । ବଲେଛିଲ, ସେ ଆମାର ଟୁକଟୁକେ ବଉ ହବେ- ତାର ନାକେ ନୋଲକ, ତାର ଲାଲ ଡୁରେ ଶାଡ଼ି । ସେ ସକାଲବେଲା ନିଜେର ହାତେ କାଲୋ ଗୋରୁ ଦୁଇୟେ ନତୁନ ମାଟିର ଭାଁଡ଼େ ଆମାକେ ଫେନାସୁଦ୍ଧ ଦୁଧ ଖାଓୟାବେ, ଆର ସନ୍ଧେର ସମୟ୍ ଗୋୟାଲଘରେ ପ୍ରଦୀପ ଦେଖିୟେ ଏସେ ଆମାର କାଛେ ବସେ ସାତ ଭାଇ ଚମ୍ପାର ଗଳ୍ପ କରବେ ।

ଠାକୁରଦା । ବା, ବା, ଖାସା ବଉ ତୋ ! ଆମି ଯେ ଫକିର ମାନୁଷ ଆମାରଇ ଲୋଭ ହୟ୍ । ତା ବାବା ଭୟ୍ ନେଇ, ଏବାରକାର ମତୋ ବିୟେ ଦିକ-ନା, ଆମି ତୋମାକେ ବଲଛି, ତୋମାର ଦରକାର ହଲେ କୋନୋଦିନ ଓର ଘରେ ବୋନଝିର ଅଭାବ ହବେ ନା ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଯାଓ, ଯାଓ । ଆର ତୋ ପାରା ଯାୟ୍ ନା ।

[ପ୍ରସ୍ଥାନ

ଅମଲ । ଫକିର, ପିସେମଶାୟ୍ ତୋ ଗିୟେଛେନ- ଏଇବାର ଆମାକେ ଚୁପିଚୁପି ବଲୋ-ନା ଡାକଘରେ କି ଆମାର ନାମେ ରାଜାର ଚିଠି ଏସେଛେ ।

ଠାକୁରଦା । ଶୁନେଛି ତୋ ତାଁର ଚିଠି ରଓନା ହୟେ ବେରିୟେଛେ । ସେ-ଚିଠି ଏଖନ ପଥେ ଆଛେ ।

ଅମଲ । ପଥେ ? କୋନ୍ ପଥେ ! ସେଇ ଯେ ବୃଷ୍ଟି ହୟେ ଆକାଶ ପରିଷ୍କାର ହୟେ ଗେଲେ ଅନେକ ଦୂରେ ଦେଖା

ଯାୟ୍, ସେଇ ଘନ ବନେର ପଥେ ?

ଠାକୁରଦା । ତବେ ତୋ ତୁମି ସବ ଜାନ ଦେଖଛି, ସେଇ ପଥେଇ ତୋ ।

ଅମଳ । ଆମି ସବ ଜାନି ଫକିର !

ଠାକୁରଦା । ତାଇ ତୋ ଦେଖତେ ପାଛି- କେମନ କରେ ଜାନଲେ ?

ଅମଳ । ତା ଆମି ଜାନି ନେ । ଆମି ଯେନ ଚୋଖେର ସାମନେ ଦେଖତେ ପାଇ- ମନେ ହୟ୍ ଯେନ ଆମି ଅନେକବାର ଦେଖେଛି- ସେ ଅନେକଦିନ ଆଗେ- କତଦିନ ତା ମନେ ପଡ଼େ ନା । ବଲବ ? ଆମି ଦେଖତେ ପାଛି, ରାଜାର ଡାକ-ହରକରା ପାହାଡ଼େର ଉପର ଥେକେ ଏକଲା କେବଲଇ ନେମେ ଆସଛେ- ବାଁ ହାତେ ତାର ଲଣ୍ଠନ, କାଁଧେ ତାର ଚିଠିର ଥଲି । କତ ଦିନ କତ ରାତ ଧରେ ସେ କେବଲଇ ନେମେ ଆସଛେ । ପାହାଡ଼େର ପାୟେର କାଛେ ଝରନାର ପଥ ଯେଖାନେ ଫୁରିୟେଛେ ସେଖାନେ ବାଁକା ନଦୀର ପଥ ଧରେ ସେ କେବଲଇ ଚଲେ ଆସଛେ- ନଦୀର ଧାରେ ଜୋୟାରିର ଖେତ, ତାରଇ ସରୁ ଗଲିର ଭିତର ଦିୟେ ଦିୟେ ସେ କେବଲଇ ଆସଛେ- ତାର ପରେ ଆଖେର ଖେତ- ସେଇ ଆଖେର ଖେତେର ପାଶ ଦିୟେ ଉଁଚୁ ଆଲ ଚଲେ ଗିୟେଛେ, ସେଇ ଆଲେର ଉପର ଦିୟେ ସେ କେବଲଇ ଚଲେ ଆସଛେ- ରାତଦିନ ଏକଲାଟି ଚଲେ ଆସଛେ; ଖେତେର ମଧ୍ୟେ ଝିଁଝି ପୋକା ଡାକଛେ- ନଦୀର ଧାରେ ଏକଟିଓ ମାନୁଷ ନେଇ, କେବଲ କାଦା-ଖୋଁଚା ଲେଜ ଦୁଲିୟେ ଦୁଲିୟେ ବେଡ଼ାଛେ- ଆମି ସମସ୍ତ ଦେଖତେ ପାଛି । ଯତଇ ସେ ଆସଛେ ଦେଖଛି, ଆମାର ବୁକେର ଭିତରେ ଭାରି ଖୁଶି ହୟେ ହୟେ ଉଠଛେ ।

ଠାକୁରଦା । ଅମନ ନବୀନ ଚୋଖ ତୋ ଆମାର ନେଇ ତବୁ ତୋମାର ଦେଖାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମିଓ ଦେଖତେ ପାଛି ।

ଅମଳ । ଆଚ୍ଛା ଫକିର, ଯାଁର ଡାକଘର ତୁମି ସେଇ ରାଜାକେ ଜାନ ?

ଠାକୁରଦା । ଜାନି ବୈକି । ଆମି ଯେ ତାଁର କାଛେ ରୋଜ ଭିକ୍ଷା ନିତେ ଯାଇ ।

ଅମଳ । ସେ ତୋ ବେଶ ! ଆମି ଭାଲୋ ହୟେ ଉଠଲେ ଆମିଓ ତାଁର କାଛେ ଭିକ୍ଷା ନିତେ ଯାବ । ପାରବ ନା ଯେତେ ?

ଠାକୁରଦା । ବାବା, ତୋମାର ଆର ଭିକ୍ଷାର ଦରକାର ହବେ ନା, ତିନି ତୋମାକେ ଯା ଦେବେନ ଅମନିଇ ଦିୟେ ଦେବେନ ।

ଅମଳ । ନା, ନା, ଆମି ତାଁର ଦରଜାର ସାମନେ ପଥେର ଧାରେ ଦାଁଡ଼ିୟେ ଜୟ୍ ହୋକ ବଲେ ଭିକ୍ଷା ଚାଇବ- ଆମି ଖଞ୍ଜନି ବାଜିୟେ ନାଚବ- ସେ ବେଶ ହବେ, ନା ?

ଠାକୁରଦା । ସେ ଖୁବ ଭାଲୋ ହବେ । ତୋମାକେ ସଙ୍ଗେ କରେ ନିୟେ ଗେଲେ ଆମାରଓ ପେଟ ଭରେ ଭିକ୍ଷା ମିଲବେ । ତୁମି କୀ ଭିକ୍ଷା ଚାଇବେ ?

ଅମଳ । ଆମି ବଲବ, ଆମାକେ ତୋମାର ଡାକ-ହରକରା କରେ ଦାଓ, ଆମି ଅମନି ଲଣ୍ଠନ ହାତେ ଘରେ ଘରେ ତୋମାର ଚିଠି ବିଲି କରେ ବେଡ଼ାବ । ଜାନ ଫକିର, ଆମାକେ ଏକଜନ ବଲେଛେ ଆମି

ଭାଲୋ ହୟେ ଉଠଲେ ସେ ଆମାକେ ଭିକ୍ଷା କରତେ ଶେଖାବେ । ଆମି ତାର ସଙ୍ଗେ ଯେଖାନେ ଖୁଶି ଭିକ୍ଷା କରେ ବେଡ଼ାବ ।

ଠାକୁରଦା । କେ ବଲୋ ଦେଖି ?

ଅମଲ । ଛିଦାମ ।

ଠାକୁରଦା । କୋନ୍ ଛିଦାମ ?

ଅମଲ । ସେଇ ଯେ ଅନ୍ଧ ଖୋଁଡ଼ା । ସେ ରୋଜ ଆମାର ଜାନଲାର କାଛେ ଆସେ । ଠିକ ଆମାର ମତୋ ଏକଜନ ଛେଲେ ତାକେ ଚାକାର ଗାଡ଼ିତେ କରେ ଠେଲେ ଠେଲେ ନିୟେ ବେଡ଼ାୟ । ଆମି ତାକେ ବଲେଛି, ଆମି ଭାଲୋ ହୟେ ଉଠଲେ ତାକେ ଠେଲେ ଠେଲେ ନିୟେ ବେଡ଼ାବ ।

ଠାକୁରଦା । ସେ ତୋ ବେଶ ମଜା ହବେ ଦେଖଛି ।

ଅମଲ । ସେଇ ଆମାକେ ବଲେଛେ କେମନ କରେ ଭିକ୍ଷା କରତେ ହୟ ଆମାକେ ଶିଖିୟେ ଦେବେ । ପିସେମଶାୟକେ ଆମି ବଲି ଓକେ ଭିକ୍ଷା ଦିତେ, ତିନି ବଲେନ ଓ ମିଥ୍ୟା କାନା, ମିଥ୍ୟା ଖୋଁଡ଼ା । ଆଚ୍ଛା, ଓ ଯେନ ମିଥ୍ୟା କାନା-ଇ ହଲ, କିନ୍ତୁ ଚୋଖେ ଦେଖତେ ପାୟ ନା- ସେଟା ତୋ ସତ୍ୟି ।

ଠାକୁରଦା । ଠିକ ବଲେଛ ବାବା, ଓର ମଧ୍ୟେ ସତ୍ୟି ହଚ୍ଛେ ଐଟୁକୁ ଯେ, ଓ ଚୋଖେ ଦେଖତେ ପାୟ ନା- ତା ଓକେ କାନା ବଲ ଆର ନା-ଇ ବଲ । ତା ଓ ଭିକ୍ଷା ପାୟ ନା, ତବେ ତୋମାର କାଛେ ବସେ ଥାକେ କୀ କରତେ ।

ଅମଲ । ଓକେ ଯେ ଆମି ଶୋନାଇ କୋଥାୟ କୀ ଆଛେ । ବେଚାରା ଦେଖତେ ପାୟ ନା । ତୁମି ଯେ-ସବ ଦେଶେର କଥା ଆମାକେ ବଲ ସେ-ସବ ଆମି ଓକେ ଶୁନିୟେ ଦିଇ । ତୁମି ସେଦିନ ଆମାକେ ସେଇ ଯେ ହାଲକା ଦେଶେର କଥା ବଲେଛିଲେ, ଯେଖାନେ କୋନୋ ଜିନିସେର କୋନୋ ଭାର ନେଇ- ଯେଖାନେ ଏକଟୁ ଲାଫ ଦିଲେଇ ଅମନି ପାହାଡ଼ ଡିଙିୟେ ଚଲେ ଯାଓୟା ଯାୟ, ସେଇ ହାଲକା ଦେଶେର କଥା ଶୁନେ ଓ ଭାରି ଖୁଶି ହୟେ ଉଠେଛିଲ । ଆଚ୍ଛା ଫକିର, ସେ ଦେଶେ କୋନ୍ ଦିକ ଦିୟେ ଯାଓୟା ଯାୟ ?

ଠାକୁରଦା । ଭିତରେର ଦିକ ଦିୟେ ସେ ଏକଟା ରାସ୍ତା ଆଛେ, ସେ ହୟତୋ ଖୁଁଜେ ପାଓୟା ଶକ୍ତ ।

ଅମଲ । ଓ ବେଚାରା ଯେ ଅନ୍ଧ, ଓ ହୟତୋ ଦେଖତେଇ ପାବେ ନା- ଓକେ କେବଳ ଭିକ୍ଷାଇ କରେ ବେଡ଼ାତେ ହବେ । ତାଇ ନିୟେ ଓ ଦୁଃଖ କରଛିଲ- ଆମି ଓକେ ବଲଲୁମ ଭିକ୍ଷା କରତେ ଗିୟେ ତୁମି ଯେ କତ ବେଡ଼ାତେ ପାଓ, ସବାଇ ତୋ ସେ ପାୟ ନା ।

ଠାକୁରଦା । ବାବା, ଘରେ ବସେ ଥାକଲେଇ ବା ଏତ କିସେର ଦୁଃଖ ?

ଅମଲ । ନା, ନା, ଦୁଃଖ ନେଇ । ପ୍ରଥମେ ଯଖନ ଆମାକେ ଘରେର ମଧ୍ୟେ ବସିୟେ ରେଖେ ଦିୟେଛିଲ ଆମାର ମନେ ହୟେଛିଲ ଯେନ ଦିନ ଫୁରୋଚ୍ଛେ ନା, ଆମାଦେର ରାଜାର ଡାକଘର ଦେଖେ ଅବଧି ଏଖନ ଆମାର ରୋଜଇ ଭାଲୋ ଲାଗେ- ଏଇ ଘରେର ମଧ୍ୟେ ବସେ ବସେଇ ଭାଲୋ ଲାଗେ- ଏକଦିନ ଆମାର ଚିଠି ଏସେ ପୌଁଛୋବେ, ସେ କଥା ମନେ କରଲେଇ ଆମି ଖୁବ ଖୁଶି ହୟେ ଚୁପ କରେ

ବସେ ଥାକତେ ପାରି । କିନ୍ତୁ ରାଜାର ଚିଠିତେ କୀ ଯେ ଲେଖା ଥାକବେ ତା ତୋ ଆମି ଜାନି ନେ ।

ଠାକୁରଦା । ତା ନା-ଇ ଜାନଲେ । ତୋମାର ନାମଟି ତୋ ଲେଖା ଥାକବେ ।- ତା ହଲେଇ ହଲ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତେର ପ୍ରବେଶ

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ତୋମରା ଦୁଜନେ ମିଲେ ଏ କୀ ଫ୍ୟାସାଦ ବାଧିୟେ ବସେ ଆଛ ବଲୋ ଦେଖି ?

ଠାକୁରଦା । କେନ ହୟେଛେ କୀ ?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଶୁନଛି, ତୋମରା ନାକି ରଟିୟେଛ, ରାଜା ତୋମାଦେରଇ ଚିଠି ଲିଖବେନ ବଲେ ଡାକଘର ବସିୟେଛେନ ।

ଠାକୁରଦା । ତାତେ ହୟେଛେ କୀ ?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆମାଦେର ପଞ୍ଚାନନ ମୋଡ଼ଲ ସେଇ କଥାଟି ରାଜାର କାଛେ ଲାଗିୟେ ବେନାମି ଚିଠି ଲିଖେ ଦିୟେଛେ ।

ଠାକୁରଦା । ସକଲ କଥାଇ ରାଜାର କାନେ ଓଠେ, ସେ କି ଆମରା ଜାନି ନେ ?

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ତବେ ସାମଲେ ଚଲ ନା କେନ । ରାଜାବାଦଶାର ନାମ କରେ ଅମନ ଯା-ତା କଥା ମୁଖେ ଆନ କେନ ? ତୋମରା ଯେ ଆମାକେ ସୁଦ୍ଧ ମୁଶକିଲେ ଫେଲବେ ।

ଅମଲ । ଫକିର, ରାଜା କି ରାଗ କରବେ ?

ଠାକୁରଦା । ଅମନି ବଲଲେଇ ହଲ । ରାଗ କରବେ ! କେମନ ରାଗ କରେ ଦେଖି-ନା । ଆମାର ମତୋ ଫକିର ଆର ତୋମାର ମତୋ ଛେଲେର ଉପର ରାଗ କରେ ସେ କେମନ ରାଜାଗିରି ଫଲାୟ୍ ତା ଦେଖା ଯାବେ ।

ଅମଲ । ଦେଖୋ ଫକିର, ଆଜ ସକାଲବେଲା ଥେକେ ଆମାର ଚୋଖେର ଉପର ଥେକେ-ଥେକେ ଅନ୍ଧକାର ହୟେ ଆସଛେ; ମନେ ହଚ୍ଛେ ସବ ଯେନ ସ୍ୱପ୍ନ । ଏକେବାରେ ଚୁପ କରେ ଥାକତେ ଇଚ୍ଛେ କରଛେ । କଥା କଇତେ ଆର ଇଚ୍ଛେ କରଛେ ନା । ରାଜାର ଚିଠି କି ଆସବେ ନା ? ଏଖନଇ ଏଇ ଘର ଯଦି ସବ ମିଲିୟେ ଯାୟ୍- ଯଦି-

ଠାକୁରଦା । (ଅମଲକେ ବାତାସ କରିତେ କରିତେ) ଆସବେ, ଚିଠି ଆଜଇ ଆସବେ ।

କବିରାଜେର ପ୍ରବେଶ

କବିରାଜ । ଆଜ କେମନ ଠେକଛେ ?

ଅମଲ । କବିରାଜମଶାୟ୍, ଆଜ ଖୁବ ଭାଲୋ ବୋଧ ହଚ୍ଛେ- ମନେ ହଚ୍ଛେ ଯେନ ସବ ବେଦନା ଚଲେ ଗେଛେ ।

କବିରାଜ । (ଜନାନ୍ତିକେ ମାଧବ ଦତ୍ତେର ପ୍ରତି) ଐ ହାସିଟି ତୋ ଭାଲୋ ଠେକଛେ ନା । ଐ-ଯେ ବଲଛେ ଖୁବ

ଭାଲୋ ବୋଧ ହଚ୍ଛେ ଐଟେଇ ହଲ ଖାରାପ ଲକ୍ଷଣ । ଆମାଦେର ଚକ୍ରଧରଦତ୍ତ ବଲଛେନ-

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଦୋହାଇ କବିରାଜମଶାୟ୍, ଚକ୍ରଧରଦତ୍ତେର କଥା ରେଖେ ଦିନ । ଏଖନ ବଲୁନ ବ୍ୟାପାରଖାନା କୀ ।

କବିରାଜ । ବୋଧ ହଚ୍ଛେ, ଆର ଧରେ ରାଖା ଯାବେ ନା । ଆମି ତୋ ନିଷେଧ କରେ ଗିୟେଛିଲୁମ କିନ୍ତୁ ବୋଧ ହଚ୍ଛେ ବାଇରେର ହାଓୟା ଲେଗେଛେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ନା କବିରାଜମଶାୟ୍, ଆମି ଓକେ ଖୁବ କରେଇ ଚାରି ଦିକ ଥେକେ ଆଗଲେ ସାମଲେ ରେଖେଛି । ଓକେ ବାଇରେ ଯେତେ ଦିଇ ନେ- ଦରଜା ତୋ ପ୍ରାୟ୍ଇ ବନ୍ଧଇ ରାଖି ।

କବିରାଜ । ହଠାତ୍ ଆଜ ଏକଟା କେମନ ହାଓୟା ଦିୟେଛେ- ଆମି ଦେଖେ ଏଲୁମ ତୋମାଦେର ସଦର-ଦରଜାର ଭିତର ଦିୟେ ହୁ ହୁ କରେ ହାଓୟା ବଇଛେ । ଓଟା ଏକେବାରେଇ ଭାଲୋ ନୟ୍ । ଓ-ଦରଜାଟା ବେଶ ଭାଲୋ କରେ ତାଲାଚାବି-ବନ୍ଧ କରେ ଦାଓ । ନା-ହୟ୍ ଦିନ ଦୁଇ-ତିନ ତୋମାଦେର ଏଖାନେ ଲୋକ-ଆନାଗୋନା ବନ୍ଧଇ ଥାକ୍-ନା । ଯଦି କେଉ ଏସେ ପଡ଼େ ଖିଡ଼କି-ଦରଜା ଆଛେ । ଐ-ଯେ ଜାନଲା ଦିୟେ ସୂର୍ଯାସ୍ତେର ଆଭାଟା ଆସଛେ, ଓଟାଓ ବନ୍ଧ କରେ ଦାଓ, ଓତେ ରୋଗୀକେ ବଡ଼ୋ ଜାଗିୟେ ରେଖେ ଦେୟ୍ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଅମଲ ଚୋଖ ବୁଜେ ରୟେଛେ, ବୋଧ ହୟ୍ ଘୁମୋଚ୍ଛେ । ଓର ମୁଖ ଦେଖେ ମନେ ହୟ୍ ଯେନ- କବିରାଜମଶାୟ୍, ଯେ ଆପନାର ନୟ୍ ତାକେ ଘରେ ଏନେ ରାଖଲୁମ, ତାକେ ଭାଲୋବାସଲୁମ, ଏଖନ ବୁଝି ଆର ତାକେ ରାଖତେ ପାରବ ନା ।

କବିରାଜ । ଓକି ! ତୋମାର ଘରେ ଯେ ମୋଡ଼ଲ ଆସଛେ ! ଏ କୀ ଉତ୍ପାତ ! ଆମି ଆସି ଭାଇ ! କିନ୍ତୁ ତୁମି ଯାଓ, ଏଖନଇ ଭାଲୋ କରେ ଦରଜାଟା ବନ୍ଧ କରେ ଦାଓ । ଆମି ବାଡ଼ି ଗିୟେଇ ଏକଟା ବିଷବଡ଼ି ପାଠିୟେ ଦିଚ୍ଛି- ସେଇଟେ ଖାଇୟେ ଦେଖୋ- ଯଦି ରାଖବାର ହୟ୍ ତୋ ସେଇଟେତେଇ ଟେନେ ରାଖତେ ପାରବେ ।

Ξ ମାଧବ ଦତ୍ତ ଓ କବିରାଜେର ପ୍ରସ୍ଥାନ

ମୋଡ଼ଲେର ପ୍ରବେଶ

ମୋଡ଼ଲ । କୀ ରେ ଛୋଁଡ଼ା !

ଠାକୁରଦା । (ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ଉଠିୟା ଦାଁଡ଼ାଇୟା) ଆରେ ଆରେ, ଚୁପ ଚୁପ !

ଅମଲ । ନା ଫକିର, ତୁମି ଭାବଛ ଆମି ଘୁମୋଚ୍ଛି । ଆମି ଘୁମୋଇ ନି । ଆମି ସବ ଶୁନଛି । ଆମି ଯେନ ଅନେକ ଦୂରେର କଥାଓ ଶୁନତେ ପାଚ୍ଛି । ଆମାର ମନେ ହଚ୍ଛେ, ଆମାର ମା ଆମାର ବାବା ଯେନ ଶିୟରେର କାଛେ କଥା କଚ୍ଛେନ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତେର ପ୍ରବେଶ

ମୋଡ଼ଳ । ଓହେ ମାଧବ ଦତ୍ତ, ଆଜକାଲ ତୋମାଦେର ଯେ ଖୁବ ବଡ଼ୋ ବଡ଼ୋ ଲୋକେର ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ !

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ବଲେନ କୀ, ମୋଡ଼ଳମଶାୟ୍ ! ଏମନ ପରିହାସ କରବେନ ନା । ଆମରା ନିତାନ୍ତଇ ସାମାନ୍ୟ ଲୋକ ।

ମୋଡ଼ଳ । ତୋମାଦେର ଏଇ ଛେଲେଟି ଯେ ରାଜାର ଚିଠିର ଜନ୍ୟେ ଅପେକ୍ଷା କରେ ଆଛେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଓ ଛେଲେମାନୁଷ, ଓ ପାଗଲ, ଓର କଥା କି ଧରତେ ଆଛେ !

ମୋଡ଼ଳ । ନା-ନା, ଏତେ ଆର ଆଶ୍ଚର୍ଯ କୀ ? ତୋମାଦେର ମତୋ ଏମନ ଯୋଗ୍ୟ ଘର ରାଜା ପାବେନ କୋଥାୟ୍ ? ସେଇଜନ୍ୟେଇ ଦେଖଛ ନା, ଠିକ ତୋମାଦେର ଜାନଲାର ସାମନେଇ ରାଜାର ନତୁନ ଡାକଘର ବସେଛେ ? ଓରେ ଛୋଁଡ଼ା, ତୋର ନାମେ ରାଜାର ଚିଠି ଏସେଛେ ଯେ ।

ଅମଲ । (ଚମକିୟା ଉଠିୟା) ସତ୍ୟି !

ମୋଡ଼ଳ । ଏ କି ସତ୍ୟି ନା ହୟେ ଯାୟ୍ ! ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ରାଜାର ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ! (ଏକଖାନା ଅକ୍ଷରଶୂନ୍ୟ କାଗଜ ଦିୟା) ହା ହା ହା ହା, ଏଇ ଯେ ତାଁର ଚିଠି ।

ଅମଲ । ଆମାକେ ଠାଟ୍ଟା କୋରୋ ନା । ଫକିର, ଫକିର, ତୁମି ବଲୋ-ନା, ଏଇ କି ସତ୍ୟି ତାଁର ଚିଠି ?

ଠାକୁରଦା । ହାଁ ବାବା, ଆମି ଫକିର ତୋମାକେ ବଲଛି ଏଇ ସତ୍ୟ ତାଁର ଚିଠି ।

ଅମଲ । କିନ୍ତୁ, ଆମି ଯେ ଏତେ କିଛୁଇ ଦେଖତେ ପାଚ୍ଛି ନେ- ଆମାର ଚୋଖେ ଆଜ ସବ ସାଦା ହୟେ ଗେଛେ ! ମୋଡ଼ଳମଶାୟ୍, ବଲେ ଦାଓ-ନା, ଏ-ଚିଠିତେ କୀ ଲେଖା ଆଛେ ।

ମୋଡ଼ଳ । ରାଜା ଲିଖଛେନ, ଆମି ଆଜକାଲେର ମଧ୍ୟେଇ ତୋମାଦେର ବାଡ଼ିତେ ଯାଚ୍ଛି, ଆମାର ଜନ୍ୟେ ତୋମାଦେର ମୁଡ଼ି-ମୁଡ଼କିର ଭୋଗ ତୈରି କରେ ରେଖୋ- ରାଜଭବନ ଆର ଆମାର ଏକ ଦଣ୍ଡ ଭାଲୋ ଲାଗଛେ ନା । ହା ହା ହା ହା !

ମାଧବ ଦତ୍ତ । (ହାତ ଜୋଡ଼ କରିୟା) ମୋଡ଼ଳମଶାୟ୍, ଦୋହାଇ ଆପନାର, ଏ-ସବ କଥା ନିୟେ ପରିହାସ କରବେନ ନା ।

ଠାକୁରଦା । ପରିହାସ ! କିସେର ପରିହାସ ! ପରିହାସ କରବେନ, ଏମନ ସାଧ୍ୟ ଆଛେ ଓଁର !

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଆରେ ! ଠାକୁରଦା, ତୁମିଓ ଖେପେ ଗେଲେ ନାକି !

ଠାକୁରଦା । ହାଁ, ଆମି ଖେପେଛି । ତାଇ ଆଜ ଏଇ ସାଦା କାଗଜେ ଅକ୍ଷର ଦେଖତେ ପାଚ୍ଛି । ରାଜା ଲିଖଛେନ ତିନି ସ୍ୱୟଂ ଅମଲକେ ଦେଖତେ ଆସଛେନ, ତିନି ତାଁର ରାଜ-କବିରାଜକେଓ ସଙ୍ଗେ କରେ ଆନଛେନ ।

ଅମଲ । ଫକିର, ଐ-ଯେ, ଫକିର, ତାଁର ବାଜନା ବାଜଛେ, ଶୁନତେ ପାଚ୍ଛ ନା ?

ମୋଡ଼ଳ । ହା ହା ହା ହା ! ଉନି ଆରୋ ଏକଟୁ ନା ଖେପଲେ ତୋ ଶୁନତେ ପାବେନ ନା ।

ଅମଲ । ମୋଡ଼ଳମଶାୟ୍, ଆମି ମନେ କରତୁମ, ତୁମି ଆମାର ଓପର ରାଗ କରେଛ- ତୁମି ଆମାକେ ଭାଲୋବାସ ନା । ତୁମି ଯେ ସତ୍ୟି ରାଜାର ଚିଠି ଆନବେ ଏ ଆମି ମନେ କରି ନି- ଦାଓ ଆମାକେ ତୋମାର ପାୟେର ଧୁଲୋ ଦାଓ ।

ମୋଡ଼ଳ । ନା, ଏ ଛେଳେଟାର ୱକ୍ତିଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଛେ । ବୁଦ୍ଧି ନେଇ ବଟେ, କିନ୍ତୁ ମନଟା ଭାଲୋ ।

ଅମଳ । ଏତକ୍ଷଣେ ଚାର ପ୍ରହର ହୟେ ଗେଛେ ବୋଧ ହୟ । ଐ ଯେ ଢଂ ଢଂ ଢଂ -ଢଂ ଢଂ ଢଂ । ସନ୍ଧ୍ୟାତାରା କି ଉଠେଛେ ଫକିର ? ଆମି କେନ ଦେଖତେ ପାଛି ନେ ?

ଠାକୁରଦା । ଓରା ଯେ ଜାନଳା ବନ୍ଧ କରେ ଦିୟେଛେ, ଆମି ଖୁଲେ ଦିଛି ।

ବାହିରେ ଦ୍ୱାରେ ଆଘାତ

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ଓକି ଓ ! ଓ କେ ଓ ! ଏ କୀ ଉତ୍‌ପାତ ?

(ବାହିର ହଇତେ) ଖୋଲୋ ଦ୍ୱାର ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କେ ତୋମରା ?

(ବାହିର ହଇତେ) ଖୋଲୋ ଦ୍ୱାର ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । ମୋଡ଼ଳମଶାୟ, ଏ ତୋ ଡାକାତ ନୟ !

ମୋଡ଼ଳ । କେ ରେ ? ଆମି ପଞ୍ଚାନନ ମୋଡ଼ଳ । ତୋଦେର ମନେ ୱୟ ନେଇ ନାକି ? ଦେଖୋ ଏକବାର, ଶବ୍ଦ ଥେମେଛେ । ପଞ୍ଚାନନେର ଆଓୟାଜ ପେଲେ ଆର ରକ୍ଷା ନେଇ ଯତ ବଡ଼ୋ ଡାକାତଇ ହୋକ-ନା-

ମାଧବ ଦତ୍ତ । (ଜାନଳା ଦିୟା ମୁଖ ବାଡ଼ାଇୟା) ଦ୍ୱାର ଯେ ୱେଙେ ଫେଲେଛେ, ତାଇ ଆର ଶବ୍ଦ ନେଇ ।

ରାଜଦୂତେର ପ୍ରବେଶ

ରାଜଦୂତ । ମହାରାଜ ଆଜ ରାତ୍ରେ ଆସବେନ ।

ମୋଡ଼ଳ । କୀ ସର୍ବନାଶ !

ଅମଳ । କତ ରାତ୍ରେ ଦୂତ ? କତ ରାତ୍ରେ ?

ରାଜଦୂତ । ଆଜ ଦୁଇ ପ୍ରହର ରାତ୍ରେ ।

ଅମଳ । ଯଖନ ଆମାର ବନ୍ଧୁ ପ୍ରହରୀ ନଗରେର ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଘଣ୍ଟା ବାଜାବେ ଢଂ ଢଂ ଢଂ, ଢଂ ଢଂ ଢଂ- ତଖନ ?

ରାଜଦୂତ । ହାଁ, ତଖନ । ରାଜା ତାଁର ବାଳକ-ବନ୍ଧୁଟିକେ ଦେଖବାର ଜନ୍ୟେ ତାଁର ସକଳେର ଚେୟେ ବଡ଼ୋ କବିରାଜକେ ପାଠିୟେଛେନ ।

ରାଜକବିରାଜେର ପ୍ରବେଶ

ରାଜକବିରାଜ । ଏକି ! ଚାରଦିକେ ସମସ୍ତଇ ଯେ ବନ୍ଧ ! ଖୁଲେ ଦାଓ, ଖୁଲେ ଦାଓ, ଯତ ଦ୍ୱାର-ଜାନଳା ଆଛେ ସବ

ଖୁଲେ ଦାଓ ।- (ଅମଲେର ଗାୟେ ହାତ ଦିୟା) ବାବା, କେମନ ବୋଧ କରଛ ?

ଅମଲ । ଖୁବ ଭାଲୋ, ଖୁବ ଭାଲୋ କବିରାଜମଶାୟ୍ । ଆମାର ଆର କୋନୋ ଅସୁଖ ନେଇ, କୋନୋ ବେଦନା ନେଇ । ଆଃ, ସବ ଖୁଲେ ଦିୟେଛ- ସବ ତାରାଗୁଳି ଦେଖତେ ପାଚ୍ଛି- ଅନ୍ଧକାରେର ଓପାରକାର ସବ ତାରା ।

ରାଜକବିରାଜ । ଅର୍ଧରାତ୍ରେ ଯଖନ ରାଜା ଆସବେନ ତଖନ ତୁମି ବିଛାନା ଛେଡ଼େ ଉଠେ ତାଁର ସଙ୍ଗେ ବେରୋତେ ପାରବେ ?

ଅମଲ । ପାରବ, ଆମି ପାରବ । ବେରୋତେ ପାରଲେ ଆମି ବାଁଚି । ଆମି ରାଜାକେ ବଲବ, ଏଇ ଅନ୍ଧକାର ଆକାଶେ ଧ୍ରୁବତାରାଟିକେ ଦେଖିୟେ ଦାଓ । ଆମି ସେ ତାରା ବୋଧ ହୟ୍ କତବାର ଦେଖେଛି କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ କୋନ୍‌ଟା ସେ ତୋ ଆମି ଚିନି ନେ ।

ରାଜକବିରାଜ । ତିନି ସବ ଚିନିୟେ ଦେବେନ । (ମାଧବେର ପ୍ରତି) ଏଇ ଘରଟି ରାଜାର ଆଗମନେର ଜନ୍ୟେ ପରିଷ୍କାର କରେ ଫୁଲ ଦିୟେ ସାଜିୟେ ରାଖୋ । (ମୋଡ଼ଲକେ ନିଦେର୍ଶ କରିୟା) ଐ ଲୋକଟିକେ ତୋ ଏ-ଘରେ ରାଖା ଚଲବେ ନା ।

ଅମଲ । ନା, ନା, କବିରାଜମଶାୟ୍, ଉନି ଆମାର ବନ୍ଧୁ । ତୋମରା ଯଖନ ଆସ ନି ଉନିଇ ଆମାକେ ରାଜାର ଚିଠି ଏନେ ଦିୟେଛିଲେନ ।

ରାଜକବିରାଜ । ଆଚ୍ଛା, ବାବା, ଉନି ଯଖନ ତୋମାର ବନ୍ଧୁ ତଖନ ଉନିଓ ଏ-ଘରେ ରଇଲେନ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । (ଅମଲେର କାନେ କାନେ) ବାବା, ରାଜା ତୋମାକେ ଭାଲୋବାସେନ, ତିନି ସ୍ୱୟଂ ଆଜ ଆସଛେନ- ତାଁର କାଛେ ଆଜ କିଛୁ ପ୍ରାଥର୍ନା କୋରୋ । ଆମାଦେର ଅବସ୍ଥା ତୋ ଭାଲୋ ନୟ୍ । ଜାନ ତୋ ସବ ।

ଅମଲ । ସେ ଆମି ସବ ଠିକ କରେ ରେଖେଛି, ପିସେମଶାୟ୍- ସେ ତୋମାର କୋନୋ ଭାବନା ନେଇ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । କୀ ଠିକ କରେଛ ବାବା ?

ଅମଲ । ଆମି ତାଁର କାଛେ ଚାଇବ, ତିନି ଯେନ ଆମାକେ ତାଁର ଡାକଘରେର ହରକରା କରେ ଦେନ- ଆମି ଦେଶେ ଦେଶେ ଘରେ ଘରେ ତାଁର ଚିଠି ବିଲି କରବ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । (ଲଲାଟେ କରାଘାତ କରିୟା) ହାୟ୍ ଆମାର କପାଲ !

ଅମଲ । ପିସେମଶାୟ୍, ରାଜା ଆସବେନ, ତାଁର ଜନ୍ୟେ କୀ ଭୋଗ ତୈରି ରାଖବେ ।

ରାଜଦୂତ । ତିନି ବଲେ ଦିୟେଛେନ ତୋମାଦେର ଏଖାନେ ତାଁର ମୁଡ଼ି-ମୁଡ଼କିର ଭୋଗ ହବେ ।

ଅମଲ । ମୁଡ଼ି-ମୁଡ଼କି ! ମୋଡ଼ଲମଶାୟ୍, ତୁମି ତୋ ଆଗେଇ ବଲେ ଦିୟେଛିଲେ, ରାଜାର ସବ ଖବରଇ ତୁମି ଜାନ ! ଆମରା ତୋ କିଛୁଇ ଜାନତୁମ ନା ।

ମୋଡ଼ଲ । ଆମାର ବାଡ଼ିତେ ଯଦି ଲୋକ ପାଠିୟେ ଦାଓ ତା ହଲେ ରାଜାର ଜନ୍ୟେ ଭାଲୋ ଭାଲୋ କିଛୁ-

ରାଜକବିରାଜ । କୋନୋ ଦରକାର ନେଇ । ଏଇବାର ତୋମରା ସକଲେ ସ୍ଥିର ହଓ । ଏଲୋ, ଏଲୋ, ଓର ଘୁମ

ଏଲୋ । ଆମି ବାଳକେର ଶିୟରେର କାଛେ ବସବ- ଓର ଘୁମ ଆସଛେ । ପ୍ରଦୀପେର ଆଲୋ ନିବିୟେ ଦାଓ- ଏଖନ ଆକାଶେର ତାରାଟି ଥେକେ ଆଲୋ ଆସୁକ, ଓର ଘୁମ ଏସେଛେ ।

ମାଧବ ଦତ୍ତ । (ଠାକୁରଦାର ପ୍ରତି) ଠାକୁରଦା, ତୁମି ଅମନ ମୂର୍ତ୍ତିଟିର ମତୋ ହାତଜୋଡ଼ କରେ ନୀରବ ହୟେ ଆଛ କେନ ? ଆମାର କେମନ ଭୟ ହଚ୍ଛେ । ଏ ଯା ଦେଖଛି ଏ-ସବ କି ଭାଲୋ ଲକ୍ଷଣ ! ଏରା ଆମାର ଘର ଅନ୍ଧକାର କରେ ଦିଚ୍ଛେ କେନ ! ତାରାର ଆଲୋତେ ଆମାର କୀ ହବେ !

ଠାକୁରଦା । ଚୁପ କରୋ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ! କଥା କୋୟୋ ନା ।

ସୁଧାର ପ୍ରବେଶ

ସୁଧା । ଅମଳ ।

ରାଜକବିରାଜ । ଓ ଘୁମିୟେ ପଡ଼େଛେ ।

ସୁଧା । ଆମି ଯେ ଓର ଜନ୍ୟେ ଫୁଲ ଏନେଛି- ଓର ହାତେ କି ଦିତେ ପାରବ ନା ?

ରାଜକବିରାଜ । ଆଚ୍ଛା, ଦାଓ ତୋମାର ଫୁଲ ।

ସୁଧା । ଓ କଖନ ଜାଗବେ ?

ରାଜକବିରାଜ । ଏଖନଇ, ଯଖନ ରାଜା ଏସେ ଓକେ ଡାକବେନ ।

ସୁଧା । ତଖନ ତୋମରା ଓକେ ଏକଟି କଥା କାନେ କାନେ ବଲେ ଦେବେ ?

ରାଜକବିରାଜ । କୀ ବଲବ ?

ସୁଧା । ବୋଲୋ ଯେ, 'ସୁଧା ତୋମାକେ ଭୋଲେ ନି' ।